Souhrnná teritoriální informace Tádžikistán

Zpracováno a aktualizováno zastupitelským úřadem
ČR v Taškentu (Uzbekistán) ke dni 22.05.2014

Seznam kapitol souhrnné teritoriálné informace:

1. Základní informace o teritoriu
2. Vnitropolitická charakteristika
3. Zahraničně-politická orientace
4. Ekonomická charakteristika země
5. Finanční a daňový sektor
6. Zahraniční obchod země
7. Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR
8. Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu
9. Investiční klima
10. Očekávaný vývoj v teritoriu

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

1. Základní informace o teritoriu

Tádžikistán je postsovětskou středoasijskou republikou. Jedná se poměrně izolované teritorium, kam se lze dostat z ostatního světa prakticky jen letecky. Pro ostatní svět má v podstatě význam jako tranzitní země při pašování narkotik z Afghánistánu a exportér nezpracovaného hliníku.

1.1. Oficiální název státu

- Republika Tádžikistán - obvyklá dlouhá forma názvu
- Tádžikistán - obvyklá krátká forma názvu
- Džumchurii Todžikiston - místní dlouhá forma názvu

1.2. Rozloha

- 143,1 tis. km^2, z toho 93 % území představují hory (Pamír, Ťan-Šan)

1.3. Počet obyvatel, hustota na km², podíl ekonomicky činného obyvatelstva

1.3. Počet obyvatel, hustota na km², podíl ekonomicky činného obyvatelstva

počet obyvatel - odhad červenec 2014 - 8.051.512 (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html)

hustota obyvatelstva - 49,4 osob/km (2011)

Odhadované věkové rozložení obyvatelstva v roce 2014:

0-14 let: 33% (muži 1.352.150 / female 1.304.615),

15-24 let: 20,1% (muži 819.936 / ženy 796.211,

25-54 let: 38.9% (muži 1.547.863 / ženy 1.586.218),

55-64 let: 3.2% (muži 178.161 / ženy 210.616),

65 let a více: 3.2% (muži 107,137 / ženy 148,605) (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html).

Osídlení nerovnoměrné. Na 7% území žije 90% obyvatelstva. Nejhustěji osídleny jsou hlavní město Dušanbe, Gissarské údolí, údolí řeky Vachš a okolí města Chudžand. Na druhé straně v Horno-Badachšánské autonomní oblasti, která zaujímá 45 % území Tádžikistánu žijí jen 3,4 % obyvatel.

Pod hranicí bídy žije v Tádžikistánu podle průzkumu Světové banky z roku 2003 celkem okolo 64% obyvatel.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

1.4. Průměrný roční přírůstek obyvatelstva a jeho demografické složení

V r. 2014 je odhadován přírůstek obyvatelstva na úrovni 1.75%, přičemž porodnost je na rok 2014 odhadována na 24,99 narození/1.000 obyvatel a předpokládaná úmrtnost na rok 2014 činí 6,28 úmrtí/1.000 obyvatel, saldo migrace činilo -1,17 migrantů/1.000 obyvatel. (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html)

1.5. Národnostní složení

Národnostní složení je velice pestré, jak je ostatně v regionu obvyklé. Žije tu asi 140 národností. Podle výsledků sčítání obyvtelstva v roce 2000 bylo: 79,9 % Tádžiků, 15,3 % Uzbeků, 1,1 % Rusů, 1,1% Kyrgyzů, ostatní 2,6%. Ovšem poměr národností se mění s návratem obyvatelstva jiných národností po občanské válce, takže podíl Tádžiků se relativně snižuje.

1.6. Náboženské složení

90% obyvatelstvo vyznává islám, zbytek ostatní náboženství. Oficiální statistiky nerozlišují sunnity a šíity, ani příslušníky neislámského vyznání.

1.7. Úřední jazyk a ostatní nejčastěji používané jazyky

Podle Ústavy je úředním jazykem tádžický a ruština je jazkem dorozumívacím. Ovšem ruštinu ovládá především obyvatelstvo měst. Na venkově se používá je omezeně. Výjimkou je oblast Pamíru, kde každé údolí hovoří svým dialektem, který je ve druhém nesrozumitelný, přičemž všichni se považují za ty nejpravější Tádžiky. Takže výsledek je ten, že mezi sebou komunikují rusky. Navíc je znalost ruštiny podpořena ruským satelitním vysíláním, neboť domácí sem nezasahuje. Příslušníci národností mají právo používat svůj rodný jazyk, nejčastěji používaným menšinovým jazykem je uzbečtina - zejména okolo města Kurgan-Tjube a v Sogdijské oblasti. Ovšem spisovná tádžičtina (v podstatě fársí s rusismy) se značně liší od hovorové tádžičtiny používané v sousedních státech, zejména Afghanistánu a Uzbekistánu.

1.8. Administrativně správní členění země, hlavní město a další velká města

Tádžikistán je administrativně rozdělen na Horno-Badachšánskou autonomní oblast, Sogdijskou, Chatlonskou oblast, město Dušanbe (v překladu Pondělí) a oblast kolem města Dušanbe v republikovém podřízení, která má 13 okresů a 4 města. Hlavní město Dušanbe má okolo 704.000 tis. obyvatel (poslední známý odhad je z roku 2009). Další větší města jsou Chudžand, Kurgan-Ťube, Kuljab, Chorog.

1.9. Peněžní jednotka a její členění, používání jiných měn

Tádžickou měnou je somoni TJS (název měny po tádžickém buditeli Ismailu Somoni). Dělí se na na 100 dirhamů.

Tádžická měna je směnitelná za jakoukoliv zahraniční měnu. Na rozdíl od Uzbekistánu nevznikají žádné problémy při převodu domácí měny na cizí valutu. Převody do zahraničí se provádějí v době od několika dnů do zhruba dvou týdnů. Směnáren je větších městech dostatek. I když je používání cizích měn zakázáno, ve výjimčných případech se vyžadují platby v USD.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

Porovnání kurzu somoni mezi roky 2007 a 2014) nabízí následující tabulka (http://www.likeforex.com/currency-converter/).

Směnitelnost TJS

	USD		EUR		RUR	
1/2007	3,43		4,47		0,13	
1/2013	4,77		6,35		0,16	
20/5/2014	4.9037		6.7156		0,1412	

1.10. Státní svátky, obvyklá pracovní a prodejní doba

Státní svátky:

- Nový rok - 1. leden
- Den armády - 23. únor
- Den žen - 8. březen
- Navruz - 21. březen
- Svátek práce - 1. květen
- Den vítězství - 9. květen
- Den nezávislosti - 9. září

Pohyblivé státní svátky:

- Eid Al Fitr, neboli Idi Fitr (oslavy konce ramadánu)
- Eid Al Adha (Den obětí)

Významné dny:

- začátek ramadánu (pohyblivý)
- Den tádžického jazyka, 22. 7.
- Den Ústavy, 6. 11.

Časové pásmo

- SEČ+4. Není používán letní čas.

1.11. Místní zvyklosti důležité pro obchodní kontakty

Při jednání se Tádžikové chovají podobně jako ostatní národy Střední Asie. Oproti sousedním Uzbekům jsou však otevřenější a možno říci přímější a hrdější a hlavně upřímnější. Není třeba při jednání dodržovat nějaké zvláštní zvyklosti, je však nutno ctít jejich bohatou a dlouhou historii a respektovat islám. Problémy občanské války již zásadně přebolely. Je rovněž třeba respektovat jejich historické, jazykové i současné ekonomické a politické dobré vztahy k Iránu a Afghánistánu, kde žije velký počet Tádžiků. Více než 2 milion tádžických občanů žije a pracuje v Rusku: Jejichž příjmy se rovnají zhruba 20% tádžického HDP. Zejména je ovšem třeba počítat s naprosto rozdílnou úrovní tamějších jednajících a připravit se na to.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

1.12. Podmínky využívání místní zdravotní péče českými občany a občany EU

Mezi ČR a TR není uzavřena dohoda o vzájemném bezplatném poskytování zdravotní péče, proto občané ČR musí za první pomoc a následnou lékařskou péči v TJ platit na místě v hotovosti. Tato zásada platí i pro členy ostatních států EU.

Při cestách do TJ se doporučuje uzavřít u České pojišťovny pojištění léčebných výloh v cizině pro eventuální případ akutního onemocnění nebo úrazu a vzít si s sebou potřebné léky z domova (pro jejich nedostatek v zemi - vyjma hlavního města).

Doporučuje se rovněž nepodceňovat otázky očkování, zejména proti některým druhům hepatitidy a tyfu. Informace o vhodném očkování sdělí příslušná oddělení poliklinik, nemocnic nebo hygienických stanic v ČR. V Praze je možno informovat se na Klinice geografické medicíny Fakultní nemocnice na Královských Vinohradech, tel.: 2 67 16 26 82.

Při pobytu kdekoliv v zemi se doporučuje pít jen minerální vodu z továrně plněných láhví.

1.13. Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do teritoria

Tádžická republika (TJ) má vízový režim se všemi státy s výjimkou států SNS v souladu s Dohodou o bezvízovém pohybu občanů států-členů SNS (kromě Turkmenistánu, s nímž byl vízový režim zaveden v roce 1999 a Uzbekistánu od 18. 9. 2000).

Občané ČR mohou uskutečňovat turistické cesty na území TJ pouze s platným cestovním dokladem a vízem. Pod platným cestovním dokladem se rozumí cestovní pas nebo jiný druh pasu (diplomatický, služební) s dobou platnosti alespoň do konce pobytu v TJ. U řidičů motorových vozidel se vyžaduje platný mezinárodní řidičský průkaz a technický doklad o vozidle.

Režim vstupu, pobytu a výstupu:

Cestování občanů ČR do TJ je upraveno vízovým režimem pro držitele všech druhů pasů. TJ nemá v ČR svůj efektivní zastupitelský úřad, byl zřízen Konzulát (Praha 1, Václ. nám. 1), který však dosud není oprávněn vydávat tádžická víza. Žádosti českých občanů o tádžické vízum proto vyřizují konzulární úřady TJ ve třetích zemích (z hlediska občanů ČR je nejlepším řešením obrátit se na KO TJ ve Vídni).

Po vstupu ČR do EU mohou tádžické zastupitelské úřady vydávat víza občanům ČR na základě předložení platného cestovního pasu, fotografie a vyplněné žádosti (Poznámka: Záleží však na přístupu jednotlivého úřadu či odpovědného konzulárního pracovníka zda-li si nevyžádají i pozvání od zvoucího tádžického subjektu). Jinou možností získání tádžického víza je žádost tádžické fyzické nebo právnické zvoucí osoby (cestovní kancelář, firma), která o něj pro českého občana požádá na KO MZV TJ v Dušanbe. (cest. kancelář, firma apod.). Víza, o něž bylo požádáno v Dušanbe, si pak lze vyzvednout také na tádžických velvyslanectvích nebo generálních konzulátech v zemích, kde má Tádžikistán tato zastoupení zřízena - Vídeň, Bonn, Moskva, Taškent, Almaty apod. (místo převzetí víza žadatel uvede v žádosti). Na tádžických hraničních přechodech se víza nevydávají. KO ZÚ Tádžikistánu v Taškentu pracuje denně od 10.00–17.00 hod. (adresa: ul. A. Kachor 61, tel.: (+99871) 254 99 66, 281 33 66, fax: 254 89 69).

Žadatelé platí podle následující tarifní stupnice (bez záruky, rozhoduje tádžická strana):

Za jednorázové návratné vízum

Na dobu do:				**Za urychlené vyřízení do tří dnů:**
7	dnů	40,-	USD	80,- USD
15	dnů	50,-	USD	100,- USD
30	dnů	60,-	USD	120,- USD

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

O vízum s platností nad 90 dnů je nutno žádat na KO MZV TJ.

V Tádžické republice se na všechny cizince, tedy i občany ČR, vztahuje přihlašovací povinnost. Cizinec je povinen do 3 pracovních dnů od vstupu na území TJ ohlásit místo a předpokládanou dobu svého pobytu místně příslušnému orgánu vnitra. Pokud tak neučiní vzniknou problémy, bude pokutován a může být i vyhoštěn. Je-li ubytován v hotelu nebo v jiném ubytovacím zařízení, ohlašovací povinnost za něj vyplní toto zařízení, které zároveň provádí registraci pasu. Cestovní kanceláře, které přijímají zahraniční turisty, jsou povinny během 24 hodin oznámit orgánům vnitra jejich příjezd a plán cest po zemi s uvedením tras. Při výstupu pohraniční pasové orgány kontrolují mj. i doklad o provedení registrace pobytu v TJ.

V žádosti o vízum musí být uvedeny následující údaje: cíl cesty, délka pobytu, jméno a příjmení, datum a místo narození, státní občanství, číslo a druh pasu, trvalá adresa návštěvníka, adresa přijímací (zvoucí) osoby (organizace), místa, která chce návštěvník navštívit, datum a způsob příjezdu (auto, vlak, letadlo, včetně letecké linky) a místo, odkud cizinec přijíždí.

Pro řidiče kamionů je zvlášť nutno zdůraznit, že na silničních hraničních přechodech nejsou víza vydávána a řidič si musí vyřídit vízum buď předem, tj. před výjezdem z ČR nebo firma, která jej očekává, vyřídí pro něj vízum včas na KO MZV TJ a nechá ho zaslat na vhodný tádžický zastupitelský úřad nebo generální konzulát. Jinou možností je, že řidiče bude v avizovaný den příjezdu čekat na hranicích představitel firmy a převezme si od řidiče pas, aby mu obstaral vízum v Dušanbe. Kamion s nákladem však musí zůstat do té doby na hranicích.

Zvoucí firma rovněž musí v žádosti o vízum uvést nejen veškeré údaje o řidiči a jeho pasu, ale i typ kamionu, státní poznávací značku kamionu, datum a orientačně čas příjezdu a místo přechodu hranice. Žádost nesmí být podána později než 5 pracovních dnů před příjezdem.

Počínaje dnem 15. 3. 1999 byl zrušen bezvízový režim tranzitního průjezdu územím Uzbekistánu cizincům, kteří mají vstupní vízum do Tádžikistánu. V souladu s tímto rozhodnutím osoby cestující do Tádžikistánu musí mít pro tranzitní průjezd územím UZ uděleno tranzitní vízum UZ.

Tranzitní vízum si lze předem vyřídit obvyklým způsobem na konzulárních odděleních velvyslanectví TJ a na generálních konzulátech TJ v zahraničí.

Celní a devizové předpisy:

Od 01.01.2007 platí v Tádžikistánu nový celní zákon. Řídí se následujícími zásadami. Zavádějí se následující celní poplatky:
- celní poplatek za celní odbavení
- celní poplatek za celní doprovod
- celní poplatek za celní sklad
- celní poplatek za vydání celní atestace

Určení celní hodnoty zboží se provádí následujícími metodami:
- podle smluvní ceny zboží
- podle smluvní ceny totožného zboží
- podle smluvní ceny obdobného zboží
- výpočtem ceny
- sčítací metodou
- rezervní metodou

Celní sazby jsou podle celního tarifu odstupňovány následovně: nulová sazba, sazba 2,5%, sazba 5%, sazba 7%, sazba 10%, sazba 15%,
Nulovou sazbou je zatížen dovoz zboží ze zemí Euroasijského hospodářského společenství (Rusko, Bělorusko, Kyrgyzstan, Kazachstan). Dále je nulovou sazbou zatížen dovoz z vybraných nejméně rozvinutých zemí. Dále zboží dodané v rámci humanitární pomoci, zboží, které je zdarma bezplatně státním orgánům, zboží, které je určeno pro cílové projekty schválené vládou Tádžikistánu, pokud je pořízeno z grantů nebo půjček poskytnbutých právnickými nebo fyzickými osobami, cizími státy, vládami cizích států nebo mezinárodními organizacemi.
Veškerá rozhodnutí tádžických celních orgánů nebo služebních funkcionářů tádžické celní správa, jejich jednání nebo opomenutí lze napadnout formou stížnosti u vyšších celních orgánů, prokuratury nebo soudu. Stížnost lze podat přímo o orgánu, který napadené rozhodnutí vydal, jednal nebo byl nečinný, popřípadě k vyššímu orgánu, a to ve lhůtě jednoho měsíce. V případě uložení pokuty činí lhůta 10 dní. Stížnost nemá odkladný účinek. O stížnosti musí být rozhodnuto do 30 dnů, v případech, kdy není třeba

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

provádět doplňující šetření do 15 dnů. Rozhodnutí o stížnosti lze napadnou opravným prostředkem u vyššího celního orgánu nebo soudu, případně u obou současně.

Při příjezdu do TJ vyplňují cizinci deklaraci, do které zapisují všechny cenné předměty a cizí měnu pro pobyt. Výše dovezené cizí měny není omezena, avšak všechny peníze musí být zapsány v celní deklaraci. Bezcelně lze dovézt 1l alkoholu a 200 ks cigaret na osobu, při vstupu osobním automobilem obsah nádrže.

Občané musí za první pomoc a následnou lékařskou péči poskytovanou v TJ platit v hotovosti.

Zajištění finančních prostředků pro pobyt:

Požadavek prokazovat zajištění finančních prostředků pro pobyt v TJ se vyžaduje v případě soukromé cesty a naopak odpadá v případě cesty služební. Pro cizozemského návštěvníka TJ není předepsaná povinná směna cizí měny ani povinnost prokázat dostatek finančních prostředků pro pobyt a vycestování. U účastníků organizované turistiky dosvědčují zajištění pobytu turistické doklady (vouchery) a u osob individuálně cestujících do TJ k návštěvě občanů TJ je pak garancí policií ověřený zvací dopis, obsahující mj. závazek zvoucí osoby, že uhradí všechny výdaje spojené s pobytem pozvané osoby v TJ a jejím zpětným vycestováním ze země.

1.14. Oblasti se zvýšeným rizikem pro cizince – vhodnost návštěvy s ohledem na politickou či jinou situaci v zemi

Politické klima se v poslední době stále zlepšuje, což má za následek i markantní zlepšení bezpečnostní situace. V současné době lze cestovat v podstatě kamkoliv. Vznik mimořádných událostí ovšem vyloučit nelze. Občasné vyřizování účtů mezi bandami (obchody, tržiště, mešity, veřejná doprava) může ohrozit i náhodné kolemjdoucí turisty. Je vhodné vyhýbat se místům se seskupením ozbrojených osob. V samotném Dušanbe a okolí, jakož i v severní části země už nejsou vidět na ulici ozbrojené osoby, avšak v odlehlejších horských oblastech zejména východního Tádžikistánu jsou mezi obyvatelstvem (nepočítaje nezávislé ozbrojené skupiny) lehké pěchotní zbraně, ale jejich sběr organizovaný státními orgány je prováděn systematicky a počet zbraní mezi obyvatelstvem, nepočítaje v to lovecké zbraně, se výrazně snížil.

Vážným nebezpečím v hraničních oblastech jsou protipěchotní miny, kterými se uzbecká strana snažila bránit průniku teroristických skupin na své území. Ovšem tato pole nejsou souvislá. Na to však nelze spoléhat. Každoročně na těchto minách zahyne několik desítek lidí z řad pohraničníků i civilních osob. Tádžikistán vede s Uzbekistánem obtížná jednání nejen o delimitaci hranic, ale i o odstranění zmíněných minových polích. V r. 2004 dal Uzbekistán souhlas k jejich likvidaci.

Obecná bezpečnostní situace je stabilizována a turistům v tomto ohledu žádní nebzpečí nehrozí, o čemž nás výslovně ujistil 1. tajemník velvyslanectví Tadžikistánu v Taškentu pan Zardijev.

Cestování do/z Tádžikistánu je poměrně obtížné a nejisté. Přímé letecké spojení z ČR není. Lety mohou být rušeny nebo podstatně zpožděny. V zimním a jarním období je řada horských cest i hlavních tahů nesjízdná včetně hlavní a jediné spojnice správního střediska severní části země Chudžandu s hlavním městem Dušanbe po tádžickém území Šachristánským a Anzobským průsmykem. Ale i cestování v létě a na podzim je obtížné. V některých částech země silnice v našem pojetí neexistují. I když se bezpečnostní situace v zemi zlepšila, směrům cestování na východ země je lépe se ještě vyhnout. Cestovat po silnicích se doporučuje pouze za dne, po silnicích řidiči známých nebo v doprovodu znalého místního průvodce. Na tom se nic nemění.

Platit za služby a zboží je třeba hotovostí, platební karty jsou použitelné pouze v pobočkách Agroinvestbanky (AKIB), která má pobočky v tádžických městech Dušanbe, Chudžend a Kurgan-Ťube.

Obecně je vhodné se před cestou do Tádžikistánu informovat na ZÚ Taškent na aktuální bezpečnostní situaci v cílové oblasti a sdělit směr cesty, předpokládanou trasu a dobu návratu.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

1.15. Kontakty na zastupitelské úřady ČR v teritoriu (včetně generálních či honorárních konzulátů) – popis spojení z letiště a z centra města

ČR nemá v Tádžické republice rezidentní zastupitelský úřad. Velvyslanec v Uzbecké republice se sídlem v Taškentu je pověřen i v Tádžické republice. Adresa velvyslanectví v Taškentu:

Chexiya Respublikasi Elchixonasi
Navnikhol 6, Mirzo-Ulugbek Tumani, 700041 Tashkent,
O´zbekiston
Telefon: (998-71) 120 60 71 - ústředna ZÚ
Fax: (998-71) 120 60 75
E-mail: tashkent@embassy.mzv.cz

V případě potřeby je možno kontaktovat:

Ministerstvo zahraničních věcí TJ v Dušanbe
ul. Rudaki 42, konzulární odbor
tel.: 00992 372 - 21 15 60, fax: 21 02 59.
e-mail: kumid@tojikiston.com

1.16. Kontakty na zastoupení ostatních českých institucí (Česká centra, CzechTrade, CzechInvest, CzechTourism)

Nejsou v Tádžické republice zastoupeny. Rovněž v Uzbecké republice nejsou zastoupení těchto organizací.

1.17. Praktická telefonní čísla v teritoriu (záchranka, dopravní policie, požárníci, infolinky apod.)

- požárníci 01
- policie 02
- záchranná služba 03
- konzulární správa KO ZÚ Tádžikistánu v Taškentu: (++99871) 54 84 13, 54 99 66, 54 89 69
- ZÚ ČR v Taškentu: (++99871) 120 60 71-74, fax 120 60 75
- Generální konzulát TR v Praze: 220 97 14 35. Jeho statut je však v současné době nevyjasněný. Proto je lépe kontaktovat ZÚ Tádžikistánu ve Vídni. Adresa: A - 1090 Wien, Universitaetsstrasse 8/1A, tel.: (43-1) 409 82 66 11, fax: (43-1) 409 82 66 14 nebo 409 82 66 21.

1.18. Internetové informační zdroje

www.traveltajikistan.com/ Tádžická národní cestovní společnost

www.angelfire.com/sd/tajikistanupdate všeobecné informace o TR, informace o dalších webových stránkách o Tádžikistánu

- **tiskové agentury, zpravodajské servery, elektronické deníky**

- www.eurasianet.org/resource/tajikistan

zpravodajství anglicky - *EurasiaNet*
- www.reporter.tj

zpravodajství anglicky - *Интерньюс*

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

• www.topix.net/world/tajikistan

zpravodajství anglicky - *Новости*
• tajikistannews.net

zpravodajství anglicky - *СМИ*

• www.gazeta.tj

zpravodajství rusky

• www.centrasia.ru

zpravodajství rusky

• www.avesta.tj

zpravodajství rusky

1.19. Adresy významných institucí

Obchodně průmyslová komora Tádžické republiky
734012 Dušanbe
ul. Valamatzade 21
tel.: 992 37 221 52 84, 221 77 43
E-mail: chamber@tpp.tj
Website: www.tpp.tj

Státní agentura pro antimonopolní politiku a podporu podnikání při Vládě Tádžické republiky
ul. Rudaki 20
734012 Dušanbe
tel.: (+992372) 21-53-49, 21-45-12
fax: (+992372) 21-55-53, 21-73-28

Ministerstvo ekonomického rozvoje a obchodu
734002 Dušanbe
Ul. Bochtar 37
+992 372 273434
e-mail: minvo@tjinter.com
www.met.tj

Tádžická národní banka
734003 Dušanbe
107A Rudakí
tel. +992 44 600 32 27
e-mail: info@natbank.tajnet.com
www.nbt.tj
SWIFT: NATJTJ22

Ministerstvo zahraničních věcí
734051 Dušanbe
Rukakí 42
tel.: 992 37 221 18 08
e-mail: mfart@tajik.net
konzulární služba tel.: 4410505 nebo 2216034
odbor Evropy, tel. 221 43 86, 221 15 32

Ministerstvo financí
734025 Dušanbe
Ak. Radžabovych 3
tel.:992 37 221 64 10 nebo 227 39 41

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

e-mail: min_fin@tojikiston.com
www.minfin.tj

Ministerstvo spravedlnosti
734024 Dušanbe
Rudakí 25
tel.: 992 37 221 00 82

Ministerstvo vnitra
734002 Dušanbe
ul. Bochtar 59
tel. 992 37 221 69 83

Ministerstvo energetiky a hospodářství
734012 Dušanbe
Rudakí 22
tel.: 992 37 221 69 97, 227 26 37, 227 42 73
e.mail: minenergoprom@mail.tj

Ministerstvo zemědělství a ochrany přírody
734025 Dušanbe
Rudakí 44
tel.: 992 37 221 15 96, 221 10 94
Státní výbor pro národní bezpečnost
734025 Dušanbe, 8
tel.: 992 37 221 23 12
Goskomstat
734025 Dušanbe
Bochtar 17
tel.: 992 37 223 25 53
e-mail: stat@tojikiston.com
www. stat.tj

Státní výbor pro investice a správu státního majetku
734025 Dušanbe
Rudakí 44
tel.: 992 37 221 86 59
Daňový výbor
734018 Dušanbe
ul. N. Karabajeva 42/2
tel. 992 37 233 08 50
fax: 992 37 221 10 48

Celní služba
734025 Dušanbe
ul. Buchoro 50
tel. 992 37 221 35 88, 221 16 92
fax: 992 37 221 60 69

Agentura pro zemědělskou výrobu, geodezii a kartografii
734033 Dušanbe
ul. Abaja 4/1
tel.: 992 37 221 73 21, 221 28 48, 231 46 02
fax: 992 37 231 14 87
Agentura pro standardizaci, metrologii, certifikaci a obchodní inspekci
73418 Dušanbe
N.Karabajeva 42/2
tel. 992 37 233 64 67, 234 63 65
e-mail: stndart@tajik.net

Svaz spotřebních společenství
734003 Dušanbe

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

Rudakí 137
tel.: 992 37 224 87 23, 224 88 11
fax: 992 37 221 09 44
Národní asociace malého a střeního podnikání
734003 Dušanbe
ul. Studěnčeskaja 10/1
tel./fax: 992 37 224 78 56
Svaz podnikatelů v zemědělství
734025 Dušanbe
Rudakí 44
tel.:992 37 223 37 36, 221 10 33, 227 18 13
e.mail: union_farm@tajik.net

Agropromyšlennaja birža "Šam"
734025 Dušanbe
Rudakí 21
tel.: 992 37 221 59 26, 223 40 81
e-mail: birja2001@inbox.ru

Státní podnik pro rpodej státního majetku
734025 Dušanbe
Rudakí 44
tel.: 992 37 221 73 74

Tadžická univerzální burza
734015 Dušanbe
Čechova 10/17
tel.: 992 37 223 30 41, 221 14 83, 221 87 24

Republiková rada pro turistiku a výlety
734012 Dušanbe
Rudakí 20
tel.: 992 37 227 70 24, 227 47 52, 227 47 74
fax: 992 37 227 70 51, 227 70 25

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

2. Vnitropolitická charakteristika

Vnitropolitická situace se po občanské válce již stabilizovala, alespoň pokud se týče použití násilí. Ostrý politický boj ovšem trvá. To se projevilo mj. při prezidenstkých volbách v roce 2006, kdy zástupci některých stran ostře napadli průběh volební kampaně a účast státních orgánů a jejich funkcionářů v ní. Rozhodující slovo v politickém systému Tádžikistánu má prezident a všechny ostatní politické orgány a instituce tvoří pouze jakousi "španělskou stěnu" prezidenta pro mezinárodní společenství. Přitom nelze vycházet jen z platné právní úpravy pravomocí prezidenta, ale i z faktické situace existující v zemi.

2.1. Stručná charakteristika politického systému

Tádžická republika je unitární mnohonárodnostní stát. Podle ústavy je suverénním, demokratickým, právním, světským a unitárním státem s prezidentskou formou řízení. De facto jde o autoritatvní prezidentský režim, obdobný jako v sousedních postsovětských státech. Prezidentem je Emomali (Šaripovič) Rachmon, dříve Rachomov. Jméno po otci je sice rusismus, ale při oslovení se používá ze zdvořilostních důvodů, obdobně jako v sousedních postsovětských státech. Nikdo se proti tomu neohrazuje.

Nejvyšším zastupitelským a zákonodárným orgánem je Parlament - Mažlisi Oli. Jeho volební období je pět let. Skládá se dvou komor, horní - Mažlisi Milli - Národní shromáždění a dolní - Mažlisi Namojandagon - Shromáždění zástupců. Mažlisi Oli funguje trvale, na profesionálním základě. Mažlisi namojandagon má 63 poslanců, kteří se volí na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním. Volba probíhá dvojím způsobem. 41 poslanců se volí v jednomandátových obvodech, v podstatě jde o většinový systém. 22 poslanců se volí podle kandidátek politických stran. Lidově - demokratická strana má zde 47 poslanců, komunistická 5, Strana islámské obrody má dva poslance a 9 poslanců je bezpartijních. V rámci této komory fungují tři parlamentní frakce - Lidově demokratická, komunistická a bezpartijní (k vytvoření frakce je třeba nejméně 5 poslanců). Funkcionáři Mažlisi Namojandogan jsou:

1. **Chajrullojev Saidullo, předsda**
2. **Safarov Safar Ganorovič, první místopředseda**

Jména ostatních funkcinářů nebyla publikována a nepodařilo se je získat ani z jiných zdrojů.

25 poslanců horní komory - Mažlisi milli je voleno nepřímo, tajným hlasováním na společných zasedáních poslanců Horno-Badachšánské autonomní oblasti, zbývajících dvou oblastí, hlavního města Dušanbe, měst a okresů republikového podřízení. Zbývajících 8 senátorů jmenuje prezident. Doživotním členem horní komory parlamentu se může stát každý bývalý prezident Tádžikistánu, pokud to neodmítne. V současné době má Mažlisi Mili celkem 34 členů, t.j. 25 volených, 8 jmenovaných a prvního prezidenta Tádžikistánu, Kachchora Machkamova. Funkcionáři Mažlisi Mili jsou:

1. **Ubajdullajev Machmadsaid, předseda**
2. **Kosimov Kosim Rachbarovič, první místopředseda**
3. **Nijezmamadov Alimamad, místopředseda, předseda Hornobadachšánské autonomní oblasti**
4. Machmudov Machkam Azamovič, předseda ústavně - právního výboru
5. Samadov Šakarbek Dodchojevič, předseda výboru pro společenské organizace, hromadné sdělovací prostředky a mezinárodní vztahy
6. Miralijev Amiršo, předseda výboru pro dopravu
7. Tolibov Machmadšarif, předseda výboru pro zaměstnanost a ekologii
8. Ilolov Mamadšo, předseda výboru výchovu, vzdělávání, vědu, zdravotnictví a kulturu
9. Bachronova Ojniso, předsedkyně komise

Hlavní politické strany:

- Lidově demokratická strana Tádžikistánu, asi 50 tis členů, jejím předsedou je E. Š. Rachmonov. Nejvlivnější politická síla v zemi.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

- Komunistická strana Tádžikistánu, asi 70 tis členů, nejstarší politická síla v zemi.
- Strana islámské obrody Tádžikistánu, nefundamentalistická, asi 50 tis členů, aktivní protiprezidentská
- Demokratická strana Tádžikistánu, nově vzniklá, velmi aktivní.
- Socialistická strana Tádžikistánu, asi 25 tis členů, vydává časopis. Je ale rozštěpena na pro- a protiprezidentskou frakci
- Sociálně demokratická strana, méně významná

Politické strany jsou členy tzv. „Kongresu národní jednoty" (obdoba naší dřívější Národní fronty).

Vývoj politického spektra stále pokračuje a stranická polarita společnosti se teprve formuje.

Kromě politických stran je v TJ řada společenských či profesních hnutí, z nichž nejdůležitější jsou Odborová federace Tádžikistánu, Svaz tádžické mládeže, Svaz žen a Svazy veteránů, spisovatelů, umělců, skladatelů atd.

V zemi je rovněž přes 20 náboženských spolků a občin.

Deklaraci o suverenitě Tádžické republiky přijal Nejvyšší sovět Tádžické SSR dne 24. 9. 1990. Státní nezávislost vyhlásil Tádžikistán 9. 9. 1991.

Reakce jednotlivých vrstev společnosti na změny, k nímž začalo docházet poté, co se Tádžikistán zbavil moci svazového centra byla různorodá a způsobila, že se Tádžikistán začal postupně rozpadat na regiony, z nichž byla v době vzniku SSSR republika vytvořena. Rozpory mezi jednotlivými klany resp. regiony postupně přerostly v občanskou válku (1992–1993), jež si vyžádala oficiálně 50 tisíc, neoficiálně přes 150 tisíc lidských životů. Na první pohled se jednalo o boj mezi stoupenci světské moci a stoupenci islámské strany a národně-demokratického hnutí. Ve skutečnosti o tom, kdo je protivník nerozhodovala stranická, ale klanová (regionální) příslušnost. Po skončení občanské války vedení země oficiálně deklarovalo, že stoupenci světského rozvoje zvítězili nad těmi, kteří chtěli vybudovat islámský stát.

Po válce se opět prohloubily rozpory mezi regiony a dominantními klany a novou rovnováhu se nepodařilo nalézt. Výsledkem soupeření klanů bylo vypsání prezidentských voleb a referenda o návrhu nové tádžické ústavy, která byla přijata 6. 11. 1994. Ve všelidových prezidentských volbách byl prezidentem republiky zvolen Emomali Šaripovič Rachmonov.

Dne 26. 2. 1995 se v zemi uskutečnily parlamentní volby. Opozice účast ve volbách odmítla, takže ani volby problémy vzájemného vztahu mezi tádžickou vládou a opozicí nevyřešily.

Teprve po skončení 6. kola jednání mezi tádžickou vládou a sjednocenou tádžickou opozicí (STO) podepsal prezident Rachmonov a vůdce opozice S. A. Nuri Všeobecnou dohodu o nastolení míru a národní shody v Tádžikistánu (Moskva, 27. 6. 1997). „Mírová dohoda" shrnovala výsledky dosavadních jednání a obsahovala závazek obou stran splnit všechny dříve dosažené dohody, zaměřené na úplné urovnání situace v zemi.

Hrozbu ukončení procesu národního usmíření se však podařilo překonat až sérií schůzek Rachmonov-Nuri, které vyvrcholily v polovině června 1999 dosažením rozhodujícího kompromisu v řadě problémových bodů. Vládní strana potvrdila křesla ve vysoké exekutivě pro další představitele STO a souhlasila s propuštěním posledních zadržovaných příslušníků opozice. STO se zavázala uvolnit všechna blokovaná území a stáhnout své ozbrojené skupiny do určených míst dislokace.

V průběhu léta 1999 pak bylo úspěšně ukončeno dobrovolné odzbrojení většiny bojovníků ozbrojené opozice v čele s vrchním velitelem Mirzo Zijejevem, který získal křeslo ministra pro mimořádné situace. Celkově bylo více než 4000 bojovníků začleněno do vládních silových struktur a 2500 demobilizováno. Vedení STO poté formálně rozpustilo svoje ozbrojené oddíly, čímž se uzavřela druhá etapa plnění Všeobecné dohody o míru. V Horno-Badachšánské oblasti proces odzbrojení byl v podstatě dokončen.

Nejvyšší soud Tádžikistánu vzápětí zrušil zákaz činnosti politických stran organizovaných na náboženském základě, čímž vláda legalizovala činnost opozičních politických stran, které byly součástí STO (Demokratická strana, Strana islámské obrody, hnutí Rastachez a Lali Badachšon). Tímto krokem byl vytvořen předpoklad k uskutečnění svobodných parlamentních voleb.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

Na počátku září se vláda i Sjednocená opozice dohodly na termínu volby prezidenta a kompromisním znění návrhu změn a doplňků k Ústavě, které 77 % voličů podpořilo v průběhu ústavního referenda dne 26. 9. 1999. Ke změnám došlo v 27 ze 100 ústavních článků, z nichž nejdůležitějšími jsou zavedení dvoukomorového profesionálního (stálého) parlamentu, prodloužení prezidentského období ze čtyř na sedm let, právo na zakládání politických stran demokratického, ateistického i náboženského charakteru a změny v zákoně o volbách prezidenta. Dohodou byl stanoven termín prezidentských voleb (6. 11. 1999) a parlamentních voleb (únor a březen 2000).

Parlamentní volby 2005

Volby do dolní komory (Mažlisi namojandagon) tádžického parlamentu se uskutečnily 27. 2. 2005, tedy přesně na den 5 let po volbách v roce 2000. Volební účast byla 88 % oprávněných voličů (podle jiných zdrojů 92,6). Zvítězila s výrazným náskokem prezidentská Lidově demokratická strana Tádžikistánu, která získala celkem 51 poslanců. K prezidentu loajální Komunistická strana získala 5 poslanců a Strana islámské obrody 2 poslance, pět bylo bez politické příslušnosti. Další tři politické strany nepřekonaly 5 % bariéru potřebnou pro vstup do parlamentu (Demokratická strana Tádžikistánu, Socialistická strana Tádžikistánu a Sociálně demokratická strana.

Předvolební kampaň byla poznamenána řadou nedostatků a pochybení ve prospěch prezidentské strany.To bylo konstatováno ve společném prohlášení pěti politických stran (s výjimkou Lidově demokratické).

OBSE konstatovala přílišnou angažovanost státní moci ve volbách, řadu nejasností ve volbách, z nich nejhmatatelnější byla skutečnost, že představitel rodiny vezme všem doklady totožnosti a jde sám hlasovat za všechny členy domácnosti.

Volby do senátu (Mažlisi Milli) proběhly 24. března 2005. 25 členů bylo zvoleno, 8 jmenoval prezident. Jedná se o známé osobnosti, společensky známé a respektované nebo naopak oddané prezidentovi.

Prezidentské volby 2006

V listopadu 2006 se konaly prezidentské volby. Opětovně byl zvolen Emomali Šaripovič Rachmonov, od jara 2007 Rachmon. Část politického spektra je označila za demokratické, mj. komunisté, část za nedemokratické, mj. Strana islámské obrody. Mise OBSE zhodnotila volby a tyto volby kritizovala ve všech ohledech, pozorovací mise států SNS byla mnohem shovívavější. Volby se vyznačovaly masovou účastí, alespoň v Dušanbe a okolí, s drtivou většinou pro stávajícího prezidenta. Nakonec získal něco přes 70% hlasů. Jak se k takovému výsledku došlo je ovšem záhadou.

2.2. Hlava státu (jméno, kompetence)

Prezidentem Tádžické republiky je Emomali Šaripovič RACHMON , Tádžik. Na jaře 1990 byl zvolen poslancem Nejvyššího Sovětu Tádžické SSR a patřil k ortodoxní komunistické většině, která podporovala stranické vedení republiky. V dubnu 1992 spoluorganizoval komunistické protiakce vůči protestním mítinkům islamisticko-demokratické opozice. Po ústupcích vedení republiky opozici na jaře 1992 se vrátil do Kuljabské oblasti, kde se účastnil formování tzv. Národní fronty. V průběhu občanské války byl jedním z polních velitelů kuljabské strany. V listopadu 1992 byl zvolen předsedou Kuljabského oblastního sovětu a po odstoupení předsednictva Nejvyššího sovětu a vlády republiky byl spojenými silami kuljabského a chudžandského klanu zvolen 20. 11. 1992 předsedou Nejvyššího sovětu, který 27. 11. 1992 zrušil funkci prezidenta republiky.

Jako hlava parlamentu a státu dokončil v prosinci 1992 vytlačení opozičních oddílů z Dušanbe a v červnu 1993 zakázal většinu politických stran.

V r. 1994 předložil návrh nové Ústavy, který předpokládal obnovení funkce prezidenta. Dne 6. 11. 1994 v průběhu ústavního referenda a prezidentských voleb porazil jediného protikandidáta - představitele chudžandského klanu A. Abdulladžanova. Do nového parlamentu byla 28. 2. 1995 zvolena převážná většina prorachmonovských sil.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

Dne 27. 6. 1997 v Moskvě podepsal s vůdcem Sjednocené tádžické opozice S. A. Nurim Všeobecnou dohodu o nastolení míru a národní shody v Tádžikistánu.

Ústavní referendum 26. 9. 1999 ustanovilo sedmileté prezidentské období a dvoukomorový parlament.

V listopadu1999 byl opětovně zvolen prezidentem Tádžické republiky. V listopadu 2006 byl zvolen znovu.

Podle Ústavy Tádžikistánu vykovává prezident následující pravomoci (viz čl. 64, 69 - 71 Ústavy):

1. je hlavou státu a výkonné moci (vlády)
2. je garantem Ústavy a zákonů, práv a svobod člověka a občana, národní nezávislosti, jednoty a územní celistvosti státu, koordinace činnosti státních orgánů a plnění mezinárodních smluv
3. určuje hlavní směry vnitřní a zahraniční politiky země
4. zastupuje Tádžikistán uvnitř i naveanek
5. vytváří a ruší ministerstva a státní výbory
6. jmenuje a osvobozuje (rozuměj odvolává) předsedu vlády ostatní členy vlády
7. jmenuje a osvobozuje předsedy Hornobadachšánské autonomní oblasti, oblastí, města Dušanbe, měst a okresů
8. mění nebo pozastavuje platnost aktů orgánů výkonné moci v případě jejich rozporu s Ústavou nebo zákony
9. jmenuje a osvobozuje předsedu Národní banky, jeho zástupce
10. navrhuje Mažlisu Milli návrhy na volbu o odvolání předsedy, místopředsedy a soudců Ústavního soudu, Nejvyšího soudu, Nejvyššího hospodářského soudu
11. se souhlasem Mažlisi Milli jmenuje a osvobozuje Generálního prokurátora a jeho zástupce
12. vytváří výkonný aparát prezidenta
13. vytváří Radu bezpečnosti a předsedá jí
14. vytváří Radu spravedlnosti
15. na návrh Rady spravedlnosti jmenuje a osvobozuje soudce vojenského soudu, soudů Hornobadachšánské autonomní oblasti, oblastí, města Dušanbe, měst a okresů, hospodářských soudů Hornobadachšánské oblasti, oblastí, města Dušanbe
16. vyhlašuje referendum, volby do Mažlisi Milli a Mažlisi Namojandagon, v místí zastupitelské orgány
17. podepisuje zákony
18. vytváří měnovou soustavu a informuje o tom Mažlisi Milli a Mažlisi Namojandagon
19. disponuje rezervním fondem
20. řídí realizaci zahraniční politiky, podepisuje mezinárodní smlouvy a předkládá je k schválení Mažlisi Namojandagon
21. jmenuje a osvobozuje hlavy diplomatických misí v zahraničí a zástupce republiky v mezinárodních organizacích
22. přijímá pověřovací listiny hlav diplomatických misí druhých států
23. je vrchním velitelem ozbrojených sil, jmenuje a osvobozuje velitele druhů vojsk
24. vyhlašuje válečný stav a předkládá ke schválení společnému zasedání Mažlisi Milli a Mažlisi Namojandagon
25. používá ozbrojené síly Tádžikistánu v zahraničí
26. vyhlašuje vyjímečný stav na celém území republiky nebo v jednotlivých částech země a neprodleně předkládá ke schválení společnému zasedání Mažlisi Milli a Mažlisi Namojandagon a oznamuje tuto skutečnost v OSN
27. řeší otázky občanství
28. poskytuje politický azyl
29. uděluje milost
30. jmenuje do vyšších vojenských hodností, diplomatickcýh hodností, zvláštních fukcí a hodností
31. vyznamenává občany státními vyznamenáními, uděluje státní ceny a čestné hodnosti Tádžikistánu
32. vykonává další pravomoci podle přiznané mu Ústavou nebo zákony.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

V případech uvedených v bodech 6., 7., schválení Mažlisi Milli a Mažlisi Namojandagon, v případech uvedených v bodech 9., 20. potřebuje schválení Mažlisu Namajodagon.Vzorem zde byly nepochybně pravomoci uzbeckého prezidenta.
Vedoucím aparátu prezidenta je Miralijev Amiršo Miralijevič, vedoucím sekretariátu prezidenta je Fattojev Saimurod Samadovič, tajemníkem Rady bezpečnosti je Azimov Amirkul Nasimovič, vedoucím tiskové služby prezidenta je Šaripov Abdufattoch.

2.3. Složení vlády

Výkonnou moc v zemi vykonává vláda jmenovaná prezidentem. Složení vlády ke dni zpracování této zprávy je následující:

1. Akilov Akil Gajbullajevič- předseda vlády
2. Mamamdusinov Saidasan - vedoucí sekretariátu předsedy vlády
3. Gulomov Asadulo - první místopředseda vlády
4. Mavlonova Chajrinisso Jusufovna - místopředsedklyně vlády
5. Abdurachimov Chajriddin Saidovič - ministr bezpečnosti
6. Salechov Machmadnazar Sachibovič - ministr vnitra
7. Bobojev Gulomdžon Džurajevič - ministr pro státní příjmy a poplatky
8. Abdurachmonova Rano Fazilovna - ministryně zdravotnictví
9. Zarifi Chamrochon Zaripovič - ministr zahraničních věcí
   9.1. Nasreddinov Ismatulla - vedoucí odboru Evropy
10. Asrorofo Mirzošochruch Asrorovič - ministr kultury
11. Chamidov Masaid Jakubdžanovič - ministr vodního hospodářství a meliorací
12. Chajrullojev Šerali - ministr obrany
13. Rachmonov Abdudžabor Azizovič - ministr školství
14. Gulov Šerali Gulovič - ministr energetiky a průmyslu
15. Nazirov Abdukodir - ministr meliorací a vodního hospodářství
16. Zuvajdov Said Machmudovič - ministr spojů
17. Kodirov Abdurachmon Kodirovič - ministr zemědělství a ochrany přírody
18. Ašurov Abdurachim - ministr dopravy
19. Zuchurov Šukurdžon Zuchurovič - ministr práce a sociální ochrany obyvatelstva
20. Nadžmuddinov Safarali Machsuddinovič - ministr financí
21. Bobojev Gulomdžon Džurajevič - ministr ekonomického rozvoje a obchodu
    21.1. Kisljakova Larisa Pavlovna, náměstkyně pro vnější ekonomické vztahy
22. Chudojorov Bachtijor Tavarovič - ministr spravedlnosti
23. Nurmachmatov Džurabek Nurmachmadovič - ministr energetiky
    Předsedové výborů:
24. Karimov Abduvochid Hakubovič - předseda Výboru ochrany přírody a lesnictví
25. Zokirov Machmadtojir - předseda Výboru pro mimořádné situace a civilní obranu
26. Zuchurov Saidamir Zuchurovič - předseda Výboru na ochranu státních hranic
27. Gulmachmadov Davlatšo Kurbonalijevič - předseda Státního výboru pro zemědělskou výrobu
28. Rachimov Šarif Machsumovič - předseda Státního výboru pro investice a správu státního majetku
29. Šachbozov Mirgan Šabozovič - předseda Státního výboru pro statistiku
30. Chalifajev Matljub - předseda Státního výboru pro stavebnictví a architekturu
31. Rachmonov Asadullo - předseda Státního výboru pro televizi a rozhlas
32. Salijev Chakim - předseda Daňového výboru
33. Saidov Davlatali - předseda Výbor pro mládež, sport a turistiku
34. Abdurachimov Chajriddin Saidovič - předseda Výboru národní bezpečnosti
35. Nosirova Mechrinisso - předseda Státního výboru pro ženy a rodinu
    Ostatní funcionáři:
36. Alimardonov Murodali Muchamadijevič - předseda Národní banky Tádžikistánu

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

37. Bobochonov Bobodžon Karimovič - Generální prokurátor
38. Zaripov Gurez - náčelník Celní služby
39. Gulmachmadov Davlatšo - ředitel Agentury pro zemědělskou výrobu, geodézii a kartografii
40. Chukumov Amonullo Chukumovič - ředitel Tádžické železnice
41. Alijev Zarif - předseda Ústavního soudu
42. Abdullojev Nusratullo - předseda Nejvyššího soudu
43. Davlatov Ubajdullo - předseda Nejvyššího hospodářského soudu

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

3. Zahraničně-politická orientace

3.1. Členství v mezinárodních organizacích a regionálních uskupeních

Tádžikistán je členem následujcích mezinárodních organizací:

- Organizace spojených národů (OSN)
- Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)
- Mezinárodní veterinářská asociace
- Organizace islámské konference (OIK)
- Organizace OSN pro vzdělávání vědu a kulturu (UNESCO)
- Islámská organizace pro vzdělávání, vědu a kuturu (ICECKO)
- Mezinárodní banka pro rekonstrukci a rozvoj (IBRD)
- Mezinárodní měnový fond (MMF)
- Mezinárodní finanční korporace
- Mezinárodní asociace rozvoje
- Mezinárodní asociace pro záruky investic
- Světový meteorologická organizace
- Mezinárodní organizace pro civilní letectví
- Mezinárodní organizace práce (MOP)
- Světový zdravotnická organizace (WHO)
- Organizace OSN pro průmysl a rozvoj (UNIDO)
- Mezinárodní fond zemědělského rozvoje (IFAD)
- Světová organizace duševního vlastnictví (WOIC)
- Mezinárodní svaz elektrospojení
- Světový svaz archívů
- Světová poštovní unie
- Intersputnik
- Mezinárodní organizace pro migraci
- Ekonomická komise Evropy
- Mezinárodní organizace pro silniční dopravu
- Organizace OSN pro zemědělství a výživu (FAO)
- Islámská rozvojová banka
- Mezinárodní obchodní komora
- Světová federace obchodních komor
- islámská obchodní a průmyslová komora
- Společenství nezávislých států (SNS)
- Šanghajská organizace spolupráce (ŠOS)
- Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti (ODKB)
- Euroasijské hospodářské společenství
- Středoasijské ekonomické společenství (SES)

Dále je Tádžikistán členem Celní unie SNSa sjednoceného systému protivzdušné obrany SNS. Tádžikistán od roku 2001 vedl rozhovory o svém vstupu do WTO. Generální rada schválila přistoupení dne 10. prosince 2012. Tádžikistán je členem WTO od 2. 3. 2013.

3.2. Účast země na mnohostranných smlouvách a dohodách

Tádžikistán uznalo celkem 120 zemí. S 93 státy navázal Tádžikistán diplomatické styky, s 80 obchodní vztahy.

Tádžikistán spolupracuje s Evropskou komisí EU. Cílem spolupráce je přejít od dřívějšího poskytování humanitární pomoci na ekonomickou spolupráci. Nejbližším úkolem je obnovit program technické pomoci TACIS.

Největší význam pro mezinárodní společenství má účast Tádžikistánu jako státu hraničícímu s Afghánistánem, kde navíc žije silná tádžická menšina, na úseku boje proti pašování narkotik. Spolupracuje s EU a UNODC. Tádžikistán se dále účastní jednotlivých mezinárodních programů v boji proti

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

pašování drog, zejména BOMCA/CADAP, CARICC, DDD a dalších. Spolupracuje i s jednotlivými zeměmi Francie, Írán, Itálie, Německo, Pákistán, Turecko, USA, Rusko.

3.3. Přehled bilaterálních smluv s ČR (včetně data vstupu) – mimo smluv dle kap.7.1.

Již dříve úzká smluvní základna obsahuje dnes jen tři platné dokumenty, blíže viz bod 7.1. této STI.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

4. Ekonomická charakteristika země

Tádžická ekonomika stále prochází transformačními procesy a je i nadále ekonomikou nestabilní, závislou na příjmech z exportu omezeného počtu klíčových komodit – bavlny a hliníku. Ekonomika je stále závislá na zahraniční pomoci a není schopna se samostatně vyrovnat např. s ročníky velkého sucha, kdy dochází k vysokým ztrátám v oblasti domácí zemědělské produkce. Statistiky CIA uvádí, že 60% obyvatel Tádžikistánu žije i nadále pod hranicí chudoby. Tádžikistán je považován za jednu z nejchudších zemí světa a vykazuje jeden z nejnižších koeficientu HDP/obyvatele ze všech patnácit postsovětských republik. Z důvodu nedostatku pracovnách příležitostí pracuje mnoho obyvatel v zahraničí, nejvíce pak v Rusku. Ti pak finančně podporují své rodiny v domovině. Statistika Světové banky lichotivě uvádí, že HDP za minulou dekádu rostlo v průměru kolem 7,0 %, v roce 2011 to pak bylo 6,5 %. CIA The World Factbook pak odhaduje, že v roce 2011 rostlo HDP o 7,4 %, v roce 2012 o 7,5 % a v roce 2013 o 7,4 %.

Problémy v zemědělství souvisí s faktem, že více než 93% půdního fondu nelze využívat jako ornou půdu. V roce 2007 byl Tádžikistán potrestán Mezinárodním měnovým fondem, který zastavil financování programů v oblasti rozvoje zemědělství, když bylo zjištěno pochybení tádžické národní banky při přerozdělování finanční podpory. V současnosti dochází k obnově programů za asistence zástupců mezinárodního měnového fondu. Z pohledu průmyslu disponuje Tádžikistán podniky zabývajícími se težbou a zpracováním nerostných surovin - zejména hliníku, uranu, stříbra, zlata a dalších barevných kovů. Nejvýznamnějšími zpracovatelskými podniky jsou hliníkárny. Lehký průmysl je tvořen několika podniky zabývajícími se výrobou potravin. Tádžikistán je stále postižen důsledky občasnké války z let 1992-1997, která měla za následky hluboké rozvrácení i tak slabé ekonomiky. Země dnes zůstává zatížena extrémně vysokým zahraničním dluhem, který k 31. prosinci 2013 čítal $2.162 miliardy USD. Zemi patří 142. příčka z pohledu dluhové služby, jak uvádí CIA World Factbook.

Energetická soběstačnost země byla podpořena v roce 2009 výstavbou hydroelektrárny Sangtuda-1 za pomoci ruského kapitálu. V roce 2011 došlo k dokončení menší hydroelektrárny Sangtuda-2 s přispěním Íránského kapitálu. Dalším krokem, který by měl výrazně podpořit domácí energetickou soběstačnost, se jeví výstavba Roghunské přehrady, která by patřila k nejvyšším přehradám světa. S dokončením přehrady se počítalo ke konci roku 2012, necméně stavba je provázena velkými problémy v oblasti financování a musela být podpořena další půjčkou ze strany Mezinárodního měnového fondu, což se projevilo právě v meziročním nárůstu zahraničního zadlužení země.

Tádžikistán má téměř nevyčerpatelné zdroje vody, a to jak pitné tak užitkové. Tádžikistán disponuje velkými zásobami barevných kovů a drahokamů (zejména rubínů). Bohužel ložiska se nacházejí v nepřístupných oblastech a navíc většina území země není geologicky prozkoumána. Tádžikistán trpí nedostatečně rozvinutou infrastrukturou. V roce 2011 bylo obyvatelstvo země silně postiženo vysokou mírou inflace na úrovni 14,3 % a skokovým nárůstem cen potravin v důsledku navýšení žeůlezničních přepravních tarifů v Uzbekistánu. V mezidobí ale došlo k poklesu hladiny inflace a ta za rok 2013 činila odhadem 3,7% (The CIA World Factbook). Tádžikistán je ze 60% závislý na dovozu z pohledu roční spotřeby potravin. 90 % tohoto importu je realizováno právě po železnici.

Největšími zahraničními podniky, které působí na území Tádžikistánu jsou: Nelson Gold Corporation (těžba zlata a stříbra), Gulf International Minerals (těžba zlata), EES Rossija, RUSAL (energetika, hliník), Credit Swiss First Boston (termínované obchody s bavlnou), Kabool Textiles a Andjind International (textil). Mezi největší místní podniky jsou Tádžická hliníkárna, Nurekská vodní elektrárna, AOOT Textil, AO Abrešim, GUPO Tadžiktextilmaš, OAO Kovry Kajrakkuma.

4.1. Zhodnocení hospodářského vývoje za minulý rok, předpověď dalšího vývoje

Tádžikistán trvale vykazuje jednu z nejnižších hodnot ukazatele tvorby HDP na obyvatele v rámci států SNS. **Hospodářská situace RT zůstává i v r. 2014 nadále velmi nestabilní**[1]/, přestože Agentura pro statistiku prezidenta RT publikovala za r. 2013 pozitivní výsledky. Oficiální statistika RT vykázala tvorbu HDP ve výši 8,5 mld. USD (meziroční nárůst 7,4%), ukazatel HDP/osoba ve výši 1,05 tis. USD (meziroční nárůst 10,3%). Za kladným výsledkem hospodaření stojí ale **příliv remitend ze zahraničí ve výši 4,153 mld. USD** (o 520,1 mil. USD více než v r. 2012). Tyto příjmy plynuly především z Ruska, kde bylo k datu 1.1.2014 oficiálně registrováno 1,1 mil. Tádžiků k dočasnému pobytu. Přímé zahraniční

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

investice do RT dosáhly v r. 2013 hodnotu 341 mil. USD (z toho 48,7% z Číny, 23% z RF, 7,9% z Velké Británie, 7% z Kataru, 3,4% z Turecka, 2,7% z USA).

Ačkoliv orná půda zaujímá pouze 7% rozlohy RT, tak **podíl zemědělské výroby na tvorbě HDP v r. 2013 činil 21,1%, obchod 15,7%, průmysl a energetika 13%, stavebnictví 10,2 %**. Největší problémy v průmyslové výrobě způsobuje nedostatek energetických surovin, tj. zejména zemního plynu v důsledku zastavení jeho dodávek z Uzbekistánu v r. 2013 kvůli neshodě těchto států v otázce výstavby vodní elektrárny Rogun (UZ má obavy z nedostatečného přítoku říční vody z území RT pro závlahy ve vegetačním období). RT byla proto nucena v r. 2013 převést průmyslové podniky, s vynaložením vysokých nákladů, na spalování uhlí za pomoci úvěrů a dodávek technologického zařízení z Číny. Z těchto důvodů přestalo v r. 2013 v RT pracovat 113 průmyslových podniků, tj. 10,3% z jejich celkového počtu. K přerušení výroby došlo také v největších průmyslových podnicích, důležitých plátcích daní do státního rozpočtu. Podnik «TALKO» vyrobil v r. 2013 o 20,6% hliníku méně než v r. 2012. Podnik «Tadžikcement» dokázal obnovit výrobu cementu až v říjnu 2013 a výrobce minerálních hnojiv «Tadžikazot» musel zastavit výrobu docela. Zvýšila se též druhotná platební neschopnost. Např. zadluženost státní elektrorozvodné sítě «Barki Točki» vůči producentům elektrické energie dosáhla koncem r. 2013 řádu ve stovkách mil. USD.

Na zhoršující se ekonomické situaci RT se v r. 2013 projevil velmi negativně také pokles světových cen hliníku a bavlny, tj. hlavních exportních komodit RT. Jejich export dosáhl celkem 555,7 mil. USD, což je o 27,7% méně než v r. 2012. Problémy se prohlubují také v zemědělství, kde chybí dostatek hnojiva moderní zemědělské techniky, ale v důsledku pracovní migrace do zahraničí nastal i nedostatek pracovních sil, což má za následek trvalé snižování produkce a exportu bavlny.

Za prvních 5 měsíců roku 2014 vykázala oficiální statistika RT neuspokojivé výsledky zahraničního obchodu, které svědčí o prohlubování problémů v ekonomice státu. Obrat zahraničního obchodu se v uvedeném období meziročně zvýšil o 8,6% na hodnotu 2,3 mld. USD, ale pouze za cenu nárůstu importu o 18,8% na hodnotu 1,91 mld. USD. **Hodnota exportu se snížila o 22,3% na pouhých 0,41 mld. USD a záporné saldo se tak vyšplhalo na 1,5 mld. USD**. Uvedené snížení exportu o více než 1/5 vede k podstatnému propadu příjmů státního rozpočtu se RT snaží kompenzovat např. zvýšením cen elektrické energie o 15% od 1.7.2014, což způsobuje snižování životní úrovně obyvatel. Podle údajů MMF žije v RT 28% obyvatel pod hranicí chudoby (méně než 2,5 USD/den).

[1]/ Politický a ekonomický rating RT zůstává podle hodnocení mezinárodních ratingových společností na velmi nízké úrovni. Např. v hodnocení „Economic Freedom of the World-2013" ze září 2013 se RT umístila na 128 místě ze 151 hodnocených států. Tádžikistán se stal také outsiderem mezi státy Střední Asie v hodnocení životní úrovně za r. 2013 podle britského analytického střediska „Legatum Institute", které zahrnovalo 8 kritérií: ekonomika, podnikání, státní správa, vzdělávání, zdravotnictví, bezpečnost, osobní svoboda a sociální kapitál.

4.2. Základní makroekonomické ukazatele za posledních 5 let (HDP/obyv., vývoj objemu HDP, podíl odvětví na tvorbě HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti)

Základní makroekonomické ukazatele 2011-13

	2011	2012	2013
HDP (purchasing power parity): Odhad - v mld. USD	$16.63	$17.88	$19.2
Meziroční růst HDP v % k předchozímu roku	7,4	7,5	7,4
HDP na obyvatele tis. USD (v běžných cenách)	2.100	2.200	2.300
Míra inflace (%)	11,9	5,8	3,7

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

Registrovaní nezaměstnaní v % z práceschopného obyvatelstva	2,2*	2,5*	2,5

Zdroj: The CIA World Factbook

** údaj je zjevně podhodnocen*

Z pohledu tvorby HDP došlo v roce 2013 o nárust odhadem o 7,4% *. Na struktuře domácího produktu se v roce 2013 odhadem podílelo zemědělství 21,1 %, průmysl 23,2% a služby zhruba z 55,7 %.* Oproti roku 2011 se nejedná o nijak velký rozdíl.

Na struktuře domácího produktu se v roce 2011 podílelo zemědělství ze 21,4 %, průmysl z 21,7 % a podíl služeb se odhaduje na 58,8 %. Nejvíce populace i nadále zůstává zaměstnána v neefektivním zemědělství (49,8 %). Reálná nezaměstnanost přesahuje několikanásobně oficiálně vykazovaných 2,2% - r. 2009, resp. 2,5% - 2013.

* / Zdroj: CIA, World Factbook - https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html

4.3. Průmysl – struktura, tempo růstu, nosné obory

4.4. Stavebnictví

4.5. Zemědělství – vývoj, struktura

4.6. Služby

4.7. Infrastruktura (doprava, telekomunikace, energetika – z toho jaderná)

Doprava

Vzhledem k převážně hornatému až vysokohorskému charakteru Tádžikistánu a nedostatečným finančním zdrojům je tádžická doprava obecně nerovnoměrná a hlavně nedostatečná. To platí v prvé řadě o silniční síti. V některých oblastech dokonce nejsou ani silnice v našem slova smyslu. Nicméně silniční doprava je v Tádžikistánu nejrozvinutější druhem dopravy.

Vcelku dobré silniční spojení je v jihozápadní části země mezi městy Dušanbe, Kuljab, Kurgan-Tjube a Tursunzade, kde je také silniční hraniční přechod do sousedního Uzbekistánu. Rovněž v severní Sogdijské oblasti je silniční spojení dostatečné. Obě průmyslová a zemědělská centra země však mají přímé silniční spojení pouze v létě přes průsmyky Anzob a Šachristán ve výšce přes 3 300 m. Proto je dokončení celoročně sjízdné silnice Dušanbe-Chudžand otázkou strategického významu.

Silniční spojení centra se severní a jihovýchodní částí země je nedostatečné, zajištěné vždy pouze jednou silnicí. Z Dušanbe vede severozápadním směrem silnice do Kyrgyzstánu, z potom odbočuje další cesta údolím ředky Pjandž do Chorogu a odtud přes teritorium Hornobadachšánské oblasti do Kyrgyzstánu. Prodloužení do Číny přes Murgab a průsmyk Kulma bylo dokončeno a spojuje Tádžikistán s čínským centrem Kašgarem. Ze stejné větve bylo v r. 2003 zajištěno přímé spojení mezi tádžickým Kuljabem a afghánským Kunduzem přes nově postavený most, vybudovaný s pomocí ruských vojenských jednotek přes Pjandž a dalších pět mostů je ve výstavbě. Z nich byl dokončen most v Nižní Pjandži, který

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

spojuje Tádžikistán s Afghánistánem a Pákistánem. Jižním směrem vede silnice do uzbeckého Termezu a západním přes Tursunzade do uzbeckého Denau, kde se potom napojují na uzbeckou silniční síť.

Vzhledem k hornatému charakteru země je letecká doprava státní společností Todžikiston často jedinou možností, jak se v zimním období dostat z jednoho města do druhého, popř. do zahraničí. V Tádžikistánu jsou dvě letiště mezinárodního významu a to v Dušanbe a Chudžendu.

Byl vypracován projekt na rekonstrukci vzletové dráhy letiště v Chudžandu, který byl financován z kreditu EBRD a grantu japonského Fund for Post Conflict Support. Rekonstrukce je v podstatě dokončena. Strategickým vládním úkolem je vybudování letiště v Dangaru.Letecký park tvoří asi 40 letadel ruské výroby různého typu (TU-154, Jak-40, AN-24) pro osobní a nákladní dopravu, létajících do zemí SNS, do Moskvy (4 krát do týdne), do Almaty (3x), do Biškeku, Novosibirsku, Samary a Ašchabadu. Mimo země SNS jsou organizovány charterové lety do Sjednocených arabských emirátů (Šardža, Dubaj), Káráčí a od 2002 také na lince Dušanbe-Kábul-Dušanbe. Letecké spojení Dušanbe - Uzbekistán bylo po vzniku vnitřního tádžického konfliktu ze strany Uzbekistánu přerušeno a dosud nebylo obnoveno. Přímé letecké spojení mezi ČR a Tádžikistánem není.

Vzhledem k obtížnému horskému terénu činí celková délka tádžických železnic pouhých 680 km.* V severní části země spojuje uzbecký Bekabad s tádžickými Chudžandem a Isfarou a dále s Kokandem ve Ferganské dolině. V jižní části spojuje železnice Turkmenistán přes Uzbekistán s městy Tursunzade, Dušanbe, Kurgan - Tjube a Kuljabem. Železniční síť je přitom omezena na západní část země a zajišťuje především kontakt se zahraničím. Neexistuje přímé železniční spojení mezi severem a jihem země.

Říční doprava je pouze sporadická.

Telekomunikace

Poslední známé odhady hovoří o 393 tisících používaných pevných telefonních linkách. V zemi je také používáno odhadem 6,528 milionu mobilních telefonních čísel (rok 2012). Využití pevných linek se v zásadě nemění od roku 1998, kdy v zemi začali fungovat mobilní operátoři

Energetika

Největším bohatstvím Tádžikistánu jsou prakticky nevyčerpatelné zdroje vody, a to jak užitkové tak i pitné, které jsou zásobovány z ledovců v Pamíru. Tádžikistán disponuje druhým největším hydronergetickým potenciálem v SNS a osmým na světě v absolutních hodnotách. 53% vodních zdrojů Střední Asie se nachází v Tádžikistánu. Význam tádžických vodních zdrojů vynikde ještě více v realtivních hodnotách. Tádžikistán zaujímá první místo na světě pokud jde zdroje vody na jednoho obyvatele a také na jednotku plochy.
Odhadovaný hydroenergetický potenciál činí 527 bilionů kWh ročně. Zatím je ovšem využíván pouze v rozmezí od 5 do 6,5% (údaje se různí). To znamená, že Tádžikistán produkuje v dlouhodobém průměru něco mezi 16 až 17 mld kWh ročně (17.09 billion kWh (2013 est. - the IA World Factbook). Přitom jeho dlouhodobá průměrná spotřeba činí 22 až 24 mld kWh.Ta je ovšem nerovnoměrně rozložena. V zimě chybí Tádžikistánu okolo 5 milionů kWh, zatímco v létním období mu přebývá okolo 2 mld kWh. Tádžikistán se proto usilovně snaží jednak pokrýt svou potřebu elektrické energie a navíc ji vyvážet. Navíc musí zajistit dodávky elektrické energie do odlehlých oblastí své země. Hlavní úloha v tom má být svěřena vodním elektrárnám. Tádžikistán buduje hlavní kaskádu vodních elektráren na své vnitrozemské řece Vachš, která je přítokem Amu-Darji. zatím zde fungují následující vodní elektrárny:*
- Nurek s výkonem 3 000 MW (jde o největší středoasjskou elektrárnu vůbec)
- Bajpazin s výkonem 600 MW
- Golovnaja s výkonem 240 MW
- Pjerednaja s výkonem 29,9 MW
- Central´naja s výkonem 15,1 MW

Dále je v provozu 15 menších vodních elektráren.
Tádžikistán zahájil výstavbu dalších vodních elektráren na řece Pjandž, největší z nich je Rogunská s plánovaným výkonem 3 600 MW, dále je to Šurobská, jejíž plánovaný výkon představuje 750 MW, dále Sanktudinská I s plánovaným výkonem 670 MW, Sanktudinská II s plánovaným výkonem 220 MW. V současné době je nejaktuálnější spuštění Rogunské, která by měla být koncem prosince 2007 napuštěna

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

a měl by začít pracovat první agregát. K jejímu úplnému dokončení však Tádžikistánu chybí cca 2,2 mld USD. Kromě toho je v plánu výstavba vodních elektráren na pohraniční řece Pjandž. Jsou to:
- Baršor s výkonem 300 MW
- Anderob s výkonem 650 MW
- Piš s výkonem 320 MW
- Chorog s výkonem 250 MW
- Rušon s výkonem 3000 MW
- Jazgulom s výkonem 850 MW
- Granit Gate s výkonem 2 100 MW
- Širovat s výkonem 1 900 MW
- Chostav s výkonem 1 200 MW
- Daštyžum s výkonem 4 000 MW
- Džumar s výkonem 2 000 MW
- Moskva s výkonem 800 MW
- Kokčinskaja s výkonem 350 MW

Na řece Amudarja se má budovat vodní elektrárna v výkonu 1 000 MW.
Je však otázkou nakolik budou dotčené státy, zejména Uzbekistán a Turkmenistán svolné s provozem těchto elektráren, které mohou ovlivnit významným způsobem zavlažování v obou zemích.Kromě toho plánuje Tádžikistán výstavbu vodní kaskády a vnitrozemské řece Zaravšán. Dále plánuje výstavbu malých a středních elektráren a rekonstrukce stávajících. To je významná příležitost pro české firmy.

Kromě toho disponuje Tádžikistán významným zdroji pitné vody. Jednou z největších zásobaren pitné vody je Sazerské jezero na rozhraní Murabského a Rušanského okresu Horno-Bachšanské automní oblasti, které představuje malý Bajkal. Je umístěno ve výšce 3 300 m.n.m. a obsahuje 17 miliard krychlových metrů pramenité vody. Může zásobovat až polovinu obyvatelstva Střední Asie pitnou vodou. Bohužel se nachází v oblasti, která je bez jakékoliv infrastruktury. K nejbližší hranici s Uzbekistanánem je to od tohoto jezera 600 km.

Tádžikistán má i zdroje organických paliv - uhlí, ropy a plynu. Nejvýznamnějším ložiskem uhlí je Šurabadský hnědouhelný revír, kde se skutečně těí. V Horním Badachšánu existují velké ložiska černého uhlí, ale Tádžikistán nemá vybudovánu dostatečnou infrastrukturu k jejich efektivnímu využití, přestože jde o povrchový zdroj.

Ropné zdroje nevysoké kvality jsou v údolí Vachše a Gissarském údolí.

4.8. Přijímaná a poskytovaná rozvojová pomoc

Z rozpočtových prostředků ČR jsou hrazeny příspěvky na různé formy mezinárodní rozvojové spolupráce a pomoci, ze kterých profituje též Tádžikistán.

Například v rámci Českého svěřeneckého fondu UNDP byl v 1. pololetí roku 2013 vypsán tender „2013/08/RFP: Přenos české zkušenosti: Přístup do země a rozšíření ekonomických možností, Tádžikistán" (viz http://europeandcis.undp.org/tenders/540).

ČR se v Tádžikistánu prezentuje také v rámci programu CADAP a programu EU na podporu hraničního managementu (BOMCA).

MZV ČR zařadilo Tádžikistán v r. 2013 mezi potenciální příjemce humanitární pomoci ČR. Žádný projekt humanitární pomoci ani MLP ale v r. 2013 nebyl realizován.

V r. 2014 byla Ministerstvu zdravotnictví RT nabídnuta realizace projektu MLP č. TJ/14/MZV-1, který zahrnuje dodávku zdravotnické techniky v hodnotě 200,- tis. Kč pro ordinaci dětského lékaře v nemocnici města Chudžant v Sogdijské oblasti. Tádžické ministerstvo ale zatím nebylo schopno z důvodu interních tádžických předpisů podepsat smlouvu se ZÚ ČR o realizaci MLP tak, aby jej bylo možné uskutečnit ještě v r. 2014.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

5. Finanční a daňový sektor

Tádžikistán je, pokud jde o informace z finančního sektoru, mnohem otevřenější než Uzbekistán. Přesto nebylo jednoduché většinu údajů získat.

5.1. Státní rozpočet – příjmy, výdaje, saldo za posledních 5 let

Státní rozpočet 2003 - 2006

	2013
Příjmy (miliardy USD)	2,425
Výdaje (miliardy USD)	2.423
Rozpočtové saldo (miliardy USD)	0,002
Příjmy v % HDP	28.5%

Zdroj: The CIA World Factbook

5.2. Platební bilance (běžný, kapitálový, finanční účet), devizové rezervy (za posledních 5 let)

Tádžikistán je členem MMF od dubna 1993. Dne 9. prosince 2004 přijal závazky podle hlavy VII, článků 2,3 a 4 Smlouvy MMF.

Zlaté rezervy Tádžikistánu představují k 01.01.2007 hodnotu 159,6 milionů EUR, což je ve srovnání s 01.01.2006 pokles o 3,8%. Jednalo se o zanedbatelný pokles svědčící určité stabilizaci tádžického hospodářství. K 31. prosinci 2013 jsou zlaté a devizové rezervy odhadovány na $1.072 miliardy USD.

5.3. Zahraniční zadluženost, dluhová služba

Zahraniční dluh činí odhadem k 31. prosinci 2013 2,162 miliardy USD, země je 142 ve světovém pořadí dle zadlužení. Nicméně se zdá, že země svůj dluh zvádá snižovat, neboť dle The CIA World Factbook se dluh významně snížil z odhadované 3,439 miliardy k 31. prosinci 2012.

5.4. Bankovní systém (hlavní banky a pojišťovny)

Bankovní systém Tádžikistánu je klasický dvoustupňový. Tvoří jej v prvním stupni Národní banka Tádžikistánu a její regionální oddělení. Druhý stupeň je tvořen komečními bankami a nebankovními finančními organizacemi. Na tádžickém území působí:
- banky,
- dále filiálka zahraniční banky (íránská Tižorat)
- nebankovní finanční organizace,
- úvěrová společenství,
- organizace drobného financování (působí na regionální úrovni),
- drobné spořitelní organizace (taktéž na regionální úrovni),
- organizace poskytující drobné půjčky (opět regionální úroveň),
- fondy drobných půjček (také regionální úroveň),
- stejně jako v předchozím roce působí organizace CreditInvest, která poskytuje střední a menší úvěry.

Njvýznamnější komerční bankou je Todžiksodirotbank, dále je to Agroinvestbank, za zmínku ještě stojí Orienbank, Sochibkorbank, BankEschata a Pervyj mikrofinansovyj bank.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

Diskontní sazba národní banky činila k 31. prosinci 2012 6,5 % a k 31. prosinci 2013 4,8 %. Bankovní prvoúvěry byly ke konci roku 2012 odhadem úročeny 17,3 % a ke konci roku 2013 22%.

Zdroj: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html

5.5. Daňový systém

Od 1. 1. 1999 je v platnosti daňový zákoník Tádžické republiky (Kodex). V r. 2005 byl přepracován a daňový systém byl zjednodušen. V roce 2006 došlo k dalším změnám ve směru ke zjednodušení daňového systému. Ty se však daňových sazeb nedotkly. V Tádžické republice se daně dělí na celostátní a místní.

Celostátní daně:

- daň z příjmů fyzických osob, při příjmu do 100 somoni činí sazba daně 8 %, u příjmů nad 100 somoni 13 %
- daň ze zisku právnických osob má sazbu 25 % bez ohledu na to, zda jde o místní či zahraniční právnickou osobu, z této daně jsou potom různé úlevy
- daň z přidané hodnoty. Všechny společnosti bez ohledu na vlastníka či formu vlastnictví odvádějí daň z přidané hodnoty ve výši 20 % stejně jako v roce 2004
- spotřební daň
- sociální odvody (zdravotní a sociální pojištění). 25 % odvádí zaměstnavatel, zaměstnanec nic, individuální podnikatelé - fyzické osoby odvádějí 20 %
- půdní daň, od 180 do 500 somoni za jeden hektar
- daň z využívání ložisek nerostného bohatství, u drahých kovů činí 9%
- daň z nemovitostí od 10 do 20 násobku daně z půdy, na které nemovitost stojí
- daň z vlastnictví motorových vozidel od 2 % do 11 %
- silniční daň , 2 % z nákladů na dopravu
- zjednodušená daň pro drobné podnikatelů 4 %
- daň z prodeje bavlny a hliníku, 10 % resp.3 %
- cla a další celní poplatky, ty stanoví vláda
- státní celní poplatky, ty stanoví vláda

Místní daně:

- daň z maloobchodního prodeje, 3 %
- daň z nemovitostí fyzických osob, do 1 %
- daň k udržování veřejné hromadné dopravy (platí všichni, kteří platí sociální odvod) do 2 %

Akcíz:

Akcíz je nepřímou daní, o kterou se zvyšuje cena následujících druhů zboží:

- alkoholické nápoje
- tabák a tabákové výrobky
- pohonné a mazací hmoty a analogické materiály
- automobilové pneumatiky
- osobní automobily
- topná nafta
- výrobky ze zlata

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

Od placení akcízu jsou osvobozeny:

- fyzické osoby vyrábějící alkoholické nápoje v rozsahu povoleném vládou TR pro vlastní potřebu
- dovoz 1 l alkoholických nápojů a 200 ks cigaret fyzickou osobou pro vlastní potřebu, při vjezdu na území TR na automobilu obsah nádrže
- zboží převážené přes území TR tranzitem
- dočasný dovoz zboží na území TR
- zboží na reexport
- zboží humanitární pomoci mimo alkoholu a cigaret

Pro cizí státy a vlády, mezinárodní organizace, diplomatické a konzulární zastupitelské úřady cizích států a vlád, diplomatické a konzulární pracovníky a pro zastoupení mezinárodních organizací a jejich pracovníky a členy rodin uvedených osob se osvobození od daní, poskytnuté v souladu s Vídeňskou úmluvou nebo stanovené mezinárodními dohodami, uznávanými Tádžickou republikou zajišťuje v souladu s podmínkami a procedurami, stanovenými výnosy vlády Tádžické republiky. Tyto výnosy zajišťují osvobození v rozsahu a za podmínek, předepsaných Vídeňskou úmluvou a zmíněnými mezinárodními smlouvami.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

6. Zahraniční obchod země

Zahraniční obchod Tádžikistánu je v podstatě založen na vývozu hliníku a bavlny. Ostatní komodity jsou nevýznamné. Dováží se naopak téměř všechno.

6.1. Obchodní bilance za posledních 5 let – vývoz, dovoz, saldo – tabulka

Zahraniční obchod Tádžikistánu (mil. USD)

rok	Vývoz	Dovoz	Saldo	obrat
2002	736,9	720,5	+16,4	1 457,4
2003	797,2	880,8	- 83,6	1 678,0
2004	914,9	1191,3	-276,4	2 106,2
2005	908,7	1330, 1	-421,4	2 238,8
2006	1 399,0	1 725,4	- 326,4	3 124,4
2012**	826,6	3 778	-2951,4	4604,6
2013**	1 163	4 121	-2958	5284

*Zdroj: Goskomstat Tádžikistán, ** The CIA World Factbook*

Z tabulky je zřejmé, že v poslední době vykazuje zahraniční obchod Tádžikistánu trvale záporné saldo.

6.2. Teritoriální struktura – postavení v (k) EU

Exportními partnery jsou dle posledního známého odhadu z roku 2012 Turecko 40,7%, Rusko 10,6%, Írán 9,9%, Afghanistán 8,7%, Čína 7,4%, Kazachstán 7,4%, Švýcarsko 6,6%.

Importními partnery potom jsou Rusko 22%, Kazachstán 15,2%, Čína 14,5%, Litva 4,7%, Kyrgystán 4,4%, Turecko 4,4%, Írán 4.3%, opět dle posledního známého odhadu z roku 2012.

6.3. Komoditní struktura

Exportními komoditami jsou hliník, elektrická energie, bavlna, ovoce, rostliný ruk a textil. Importními komoditami jsou ropné výrobky, oxidy hliníku, stroje a potraviny.

6.4. Dovozní podmínky a dokumenty (po vstupu do EU), celní systém, kontrola vývozu

Celní systém

V roce 2002 vstoupil v platnost novelizovaný Celní kodex a zákon O celních tarifech. O sazbách jednotlivých cel však rozhoduje vláda. V rámci stimulace exportu z Tádžikistánu a jeho podpory byla až na výjimky zrušena vývozní cla (výjimky se týkají bavlny a hliníku). Upravená legislativa sleduje zvýšenou ochranu vlastních výrobců proti dovozům cestou sjednocení dovozních cel směrem nahoru, radikální dočasné zvýšení cel se uvažuje v případě akutního ohrožení domácích výrobců (tabákových výrobků, předmětů z drahých kamenů apod.). Cla jsou podobně jako v sousedním Uzbekistánu podle zákona dělena na dovozní, sezónní, speciální, antidumpingová, kompenzační a zvláštní.

Podniky vyvážející produkci do zemí SNS jsou osvobozeny od spotřební daně a DPH (pokud to ovšem není v rozporu s mezinárodními dohodami). Úlevy se nevztahují na exportéry barevných a drahých kovů a bavlny.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

Sezónní cla jsou určena pro operativní regulování vývozu a dovozu zboží a jejich platnost nesmí převyšovat 6 měsíců.

Antidumpingová cla se uvalují v případech dovozů za cenu nižší než reálná hodnota tohoto zboží v zemi exportéra v okamžiku dovozu, pokud takový dovoz vede k materiálnímu poškození tádžických výrobců podobného zboží nebo hrozí takové poškození či by takový dovoz bránil zahájení nebo rozšíření výroby podobného zboží v TJ. U vývozu se toto clo uvaluje ve výše uvedených případech a kromě toho tehdy, je-li ohroženo vytváření normálních podmínek konkurence mezi tádžickými výrobci.

Kompenzační cla se uvalují v případě dovozů zboží, jehož výroba nebo vývoz byly přímo či nepřímo subvencovány, pokud takový dovoz poškozuje nebo hrozí poškodit tádžické výrobce podobného zboží nebo vytváří překážky pro zahájení nebo rozšíření výroby podobného zboží v Tádžikistánu. Podobným způsobem může být aplikováno kompenzační clo i na vývozy z Tádžikistánu.

Na zboží jako např. tabák, lihoviny, ropné výrobky a automobily je uplatňována spotřební daň. Na zboží tohoto druhu dovážené do Uzbekistánu z Kazachstánu a Kyrgyzstánu uvalil Uzbekistán, pro ochranu vnitřního trhu ještě značně vyšší spotřební daň. Tádžikistán v takovém případě přijímá reciproční opatření. Podobné postupy, které mají ochraňovat vlastní trhy uplatňují vůči sobě země středoasijského regionu pravidelně.

Pro celní odbavení dováženého zboží je nutno celním orgánům předložit následující dokumenty:

- Smlouva, kontrakt
- Certifikát konformity
- Certifikát původu zboží
- Nákladní celní deklarace.
- Přepravní a doprovodné dokumenty (invoice)
- Fytosanitární nebo veterinární certifikát (pokud je třeba).
- Licence (pokud je třeba vzhledem k charakteru zboží).
- Povolení zplnomocněných orgánů (pokud je nutno vzhledem k charakteru zboží).

6.5. Ochrana domácího trhu

Dovoz zboží není množstevně omezován, existuje však seznam zboží, jehož dovoz podléhá prověření Ministerstva ekonomiky a obchodu. Seznam zahrnuje zboží jako nákladní automobily, ropu a ropné produkty, hnojiva, pšenice, mouku, rýži, čaj, cukr a rostlinný olej.

Schválení vládou podléhá rovněž dovoz zemního plynu a elektrické energie. Vládou kontrolován je dovoz uranu a jiných radioaktivních látek, narkotik a psychotropních látek, zbraní a munice.

6.6. Zóny volného obchodu

Podle zákona „O zahraničních investicích v Tádžické republice" mohou být využívány pro podnikání svobodné ekonomické zóny, avšak zákon "O volných ekonomických zónách" stále nebyl přijat. Zóny volného obchodu v Tádžikistánu nebyly dosud zřízeny.

Vytvoření jednotného ekonomického prostoru do roku 2002 bylo cílem programu Středoasijského ekonomického společenství, jehož členy jsou Kazachstán, Kyrgyzstán, Uzbekistán a Tádžikistán. Etapami tohoto programu jsou: zóny svobodného obchodu - celní unie - platební a měnová unie - společný trh. Skutečná realizace uvedených záměrů se však stále odsouvá zejména proto, že ve vztazích mezi státy regionu jsou často přijímána jednostranná ochranářská opatření, namířená proti vývozům sousedů.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

7. Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR

Ekonomická spolupráce mezi Českou republikou a Tádžikistánem probíhá výhradně na úrovni zahraničního obchodu.

Obchodní obrat ČR s Tádžikistánem **za leden - duben 2014** dosáhl **2,276 mil. USD**		
Vývoz z ČR	**2,187 mil. USD**	zařízení pro automatické zpracování dat, plasty, kosmetické přípravky, břitvy a čepelky do holicích strojků, hutní materiál, díly strojů a zařízení, motorová vozidla, aj.
Dovoz z TJ	89 tis. USD	bavlněná příze, procesory a řídicí jednotky, zelenina, ovoce, čaj.
Aktivní saldo	**2,098 mil. USD**	

V r. 2013 se *podařilo meziročně zvýšit český export do Tádžikistánu o více než 10 %, přičemž import do ČR poklesl o cca 60 %*. V českém exportu zůstala zachována prakticky tradiční zbožová skladba a na nárůstu exportu se podílel zejména jednorázový vývoz radarového a navigačního zařízení společnosti pro řízení leteckého provozu od společnosti ERA a vývoz plemenného skotu. Část zboží, dováženého z ČR (např. pomůcky pro holení a kosmetické prostředky) je z Tádžikistánu distribuována dále do sousedních zemí.

7.1. Smluvní základna

Smluvní základna ČR – Tádžikistán

Na základě uskutečněného jednání mezi ČR a Tádžikistánem o otázce právního nástupnictví do mezinárodních smluv sjednaných mezi Československem a Sovětským svazem a v návaznosti na nótu české strany z 6.4.2004 nejsou tyto smlouvy od 30.5.2004 považovány za platné ve vztazích mezi ČR a Tádžikistánem (viz sdělení MZV ČR č. 75/2009 Sb.m.s.).

Platné mezivládní smlouvy a dohody

ČR má s Tádžikistánem uzavřenu následující mezivládní smlouvy a dohody:

Dohoda mezi Českou republikou a Republikou Tádžikistán o podpoře a vzájemné ochraně investic, opravená nótami ze dne 18.7.1994 a 17.2.1995, Praha, 11.2.1994, č. 48/1996 Sb.

Smlouva mezi Českou republikou a Tádžickou republikou o zamezení dvojímu zdanění v oboru daní z příjmu a z majetku, Dušanbe , 7.11.2006, č. 89/2007 Sb.m.s.

Politické deklarace

ČR nemá s Tádžikistánem podepsánu žádnou politickou deklaraci.

Meziresortní dohody

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

Protokol o spolupráci mezi Ministerstvem průmyslu a obchodu České republiky a Ministerstvem vnějších ekonomických vztahů Republiky Tádžikistán, Praha, 11.2.1994, č. 83/1994 Sb.

Smluvní dokumenty připravené k podpisu

V této fázi se momentálně nenachází žádné smluvní dokumenty.

Podepsané smluvní dokumenty, které zatím nejsou účinné

V této fázi se momentálně nenachází žádné smluvní dokumenty.

Rozjednané návrhy mezivládních smluv

Jsou rozjednány tyto 3 návrhy mezivládních smluv:

Tádžická strana navrhla v říjnu 2009 sjednání bilaterální **smlouvy o mezinárodní silniční dopravě**. Jednání probíhají korespondenční cestou (jde o prezidentskou smlouvu). Ministerstvo dopravy ČR připravilo návrh smlouvy, který tádžická strana nepřijala a následně v červenci 2011 navrhla české straně svůj návrh smlouvy o mezinárodní přepravě pasažérů a nákladu. Čeká se na stanovisko Ministerstva dopravy ČR.

Tádžikistán notifikoval dne 5. ledna 2012 návrh na sjednání mezivládní **letecké dohody** s ČR (prezidentská kategorie). Oblast civilního letectví není zatím smluvně upravená. Gestorem smlouvy je MD ČR, které dne 2.7.2013 zaslalo tádžické straně svůj návrh. V červnu 2014 obdrželo MZV ČR z Velvyslanectví RT v Berlíně tádžický návrh letecké dohody s tím, že **RT má zájem o podepsání dohody v Dušanbe během plánované návštěvy prezidenta ČR v listopadu t.r.**

Renegociace **dohody o podpoře a ochraně investic** z roku 1994 proběhla v letech 2005 a 2006 korespondenční cestou, ale vyústila v nedorozumění ohledně způsobu finalizace textu. Když se zdálo, že se celá záležitost vyjasnila a tádžická strana v prosinci 2011 sdělila české straně, že je připravena protokol o změně dohody podepsat, česká strana informovala v únoru 2012 tádžickou stranu, že z důvodu chybějícího prováděcího předpisu Evropské unie, která si otázku ochrany přímých investic vzala do své gesce (po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost), momentálně nemůže podepsat. Přesto tádžická strana zaslala v dubnu 2012 české straně svůj návrh textu protokolu. Čeká se na odpověď MF ČR.

Rozjednané návrhy resortních dohod

Ve 2. pololetí 2012 vyjádřila tádžická strana přání uzavřít memorandum o spolupráci mezi Generální prokuraturou Republiky Tádžikistán a Nejvyšším státním zastupitelstvím ČR. Po dohodě ZÚ Taškent s Miroslavem Antlem, předsedou Ústavně-právního výboru Senátu Parlamentu ČR, který Tádžikistán navštívil v září 2012, bylo dohodnuto, že spolupráci předjedná osobně s příslušnými představiteli Nejvyššího státního zastupitelství ČR.

7.2. Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 5 let – tabulka

Obchodní výměna ČR - Tádžikistán (tis. Kč, USD)

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

	Vývoz			**Dovoz**			**Obrat**			**Saldo**
Kč	poř.	Index	**Kč**	poř.	Index	**Kč**	poř.	Index	**Kč**	
1993	136 366	87.	-	37 961	80.	-	**174 327**	**90.**	-	*98 405*
1994	44 500	98.	32,6	74 648	110.	196,6	**119 148**	**82.**	**68,3**	*-30 148*
1995	66 781	86.	150,1	142 751	105.	191,2	**209 532**	**74.**	**175,9**	*-75 970*
1996	53 111	102.	79,5	115 449	107.	80,9	**168 560**	**82.**	**80,4**	*-62 338*
1997	20 809	105.	39,2	113 967	130.	98,7	**134 776**	**86.**	**80,0**	*-93 158*
1998	30 306	108.	145,6	118 461	121.	103,9	**148 767**	**86.**	**110,4**	*-88 155*
1999	48 491	100.	160,0	198 946	107.	167,9	**247 437**	**76.**	**166,3**	*-150 455*
2000	18 691	84.	38,5	389 505	139.	195,8	**408 196**	**66.**	**165,0**	*-370 814*
2001	21 630	137.	115,7	408 165	73.	104,8	**429 795**	**88.**	**105,3**	*-386 535*
2002	28 462	128.	131,6	645 110	61.	158,1	**673 572**	**76.**	**156,7**	*-616 648*
2003	33 027	119.	116,0	441 062	68.	68,4	**474 089**	**80.**	**70,4**	*-408 035*
2004	70 731	112.	214,2	497 513	73.	112,8	**568 244**	**83.**	**119,9**	*-426 782*
2005	83 326	116.	117,8	295 171	82.	59,3	**378 497**	**100.**	**66,6**	*-211 845*
2006	141 490	106.	169,8	453 890	70.	153,8	**595 380**	**88.**	**157,3**	*-312 400*
2007	50 075	125.	35,4	1 563 461	55.	344,5	**1 613 536**	**68.**	**271,0**	*-1 513 386*
2008	45 148	128.	90,2	382 533	75.	24,5	**427 681**	**100.**	**26,5**	*-337 385*
2009	137 264	113.	304,0	43 672	108.	11,4	**180 936**	**118.**	**42,3**	*93 592*
2010	152 302	111.	111,0	57 088	107.	130,7	**209 390**	**114.**	**115,7**	*95 214*
2011	70 552	126.	46,3	80 778	103.	141,5	**151 330**	**120.**	**72,3**	*-10 226*
2012	100 584	123.	142,6	66 807	110.	82,7	**167 391**	**126.**	**110,6**	*33 777*
2013	237 267	109.	110,7	1 726	183.	40,5	**238 993**	**121.**	**109,3**	*235 541*

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

2013/I-IV	38 062	120.	-	404	185.	-	**38 466**	**133.**	**-**	*37 658*
2014/I-IV	43 730	125.	114,9	1 770	160.	438,1	**45 500**	**134.**	**118,3**	*41 960*
										v tis.
	Vývoz			**Dovoz**			**Obrat**			**Saldo**
USD	poř.	Index	**USD**	poř.	Index	**USD**	poř.	Index	**USD**	
1993	4 678	87.	-	1 302	80.	-	**5 980**	**90.**	-	*3 376*
1994	1 546	98.	33,0	2 594	110.	199,2	**4 140**	**82.**	**69,2**	*-1 048*
1995	2 517	86.	162,8	5 379	105.	207,4	**7 896**	**74.**	**190,7**	*-2 862*
1996	1 957	102.	77,8	4 253	107.	79,1	**6 210**	**82.**	**78,6**	*-2 296*
1997	656	105.	33,5	3 593	130.	84,5	**4 249**	**86.**	**68,4**	*-2 937*
1998	939	108.	143,1	3 671	121.	102,2	**4 610**	**86.**	**108,5**	*-2 732*
1999	1 401	100.	149,2	5 750	107.	156,6	**7 151**	**76.**	**155,1**	*-4 349*
2000	484	84.	34,5	10 093	139.	175,5	**10 577**	**66.**	**147,9**	*-9 609*
2001	569	137.	117,6	10 730	73.	106,3	**11 299**	**88.**	**106,8**	*-10 161*
2002	869	128.	152,7	19 706	61.	183,7	**20 575**	**76.**	**182,1**	*-18 837*
2003	1 170	119.	134,6	15 626	68.	79,3	**16 796**	**80.**	**81,6**	*-14 456*
2004	2 752	112.	235,2	19 358	73.	123,9	**22 110**	**83.**	**131,6**	*-16 606*
2005	3 480	116.	126,5	12 326	82.	63,7	**15 806**	**100.**	**71,5**	*-8 846*
2006	6 258	106.	179,8	20 076	70.	162,9	**26 334**	**88.**	**166,6**	*-13 818*
2007	2 466	125.	39,4	76 987	55.	383,5	**79 453**	**68.**	**301,7**	*-74 521*
2008	2 650	128.	107,5	22 456	75.	29,2	**25 106**	**100.**	**31,6**	*-19 806*
2009	7 203	113.	271,8	2 292	108.	10,2	**9 495**	**118.**	**37,8**	*4 911*

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

2010	7 969	111.	110,6	2 987	107.	130,3	**10 956**	**114.**	**115,4**	*4 982*
2011	3 989	126.	50,1	4 567	103.	152,9	**8 556**	**120.**	**78,1**	*- 578*
2012	5 136	123.	128,8	3 411	110.	74,7	**8 547**	**126.**	**99,9**	*1 725*
2013	12 127	109.	110,8	88	183.	40,6	**12 215**	**121.**	**109,4**	*12 039*
2013/I-IV	1 945	120.	-	21	185.	-	**1 966**	**133.**	**-**	*1 924*
2014/I-IV	2 187	125.	112,4	89	160.	423,8	**2 276**	**134.**	**115,8**	*2 098*

Obchodní výměna ČR - Tádžikistán (tis. Kč, USD)

	Vývoz			**Dovoz**			**Obrat**			**Saldo**
Kč	poř.	Index	**Kč**	poř.	Index	**Kč**	poř.	Index	**Kč**	
1993	136 366	87.	-	37 961	80.	-	**174 327**	**90.**	-	*98 405*
1994	44 500	98.	32,6	74 648	110.	196,6	**119 148**	**82.**	**68,3**	*-30 148*
1995	66 781	86.	150,1	142 751	105.	191,2	**209 532**	**74.**	**175,9**	*-75 970*
1996	53 111	102.	79,5	115 449	107.	80,9	**168 560**	**82.**	**80,4**	*-62 338*
1997	20 809	105.	39,2	113 967	130.	98,7	**134 776**	**86.**	**80,0**	*-93 158*
1998	30 306	108.	145,6	118 461	121.	103,9	**148 767**	**86.**	**110,4**	*-88 155*
1999	48 491	100.	160,0	198 946	107.	167,9	**247 437**	**76.**	**166,3**	*-150 455*
2000	18 691	84.	38,5	389 505	139.	195,8	**408 196**	**66.**	**165,0**	*-370 814*
2001	21 630	137.	115,7	408 165	73.	104,8	**429 795**	**88.**	**105,3**	*-386 535*
2002	28 462	128.	131,6	645 110	61.	158,1	**673 572**	**76.**	**156,7**	*-616 648*
2003	33 027	119.	116,0	441 062	68.	68,4	**474 089**	**80.**	**70,4**	*-408 035*
2004	70 731	112.	214,2	497 513	73.	112,8	**568 244**	**83.**	**119,9**	*-426 782*

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

2005	83 326	116.	117,8	295 171	82.	59,3	**378 497**	**100.**	**66,6**	*-211 845*
2006	141 490	106.	169,8	453 890	70.	153,8	**595 380**	**88.**	**157,3**	*-312 400*
2007	50 075	125.	35,4	1 563 461	55.	344,5	**1 613 536**	**68.**	**271,0**	*-1 513 386*
2008	45 148	128.	90,2	382 533	75.	24,5	**427 681**	**100.**	**26,5**	*-337 385*
2009	137 264	113.	304,0	43 672	108.	11,4	**180 936**	**118.**	**42,3**	*93 592*
2010	152 302	111.	111,0	57 088	107.	130,7	**209 390**	**114.**	**115,7**	*95 214*
2011	70 552	126.	46,3	80 778	103.	141,5	**151 330**	**120.**	**72,3**	*-10 226*
2012	100 584	123.	142,6	66 807	110.	82,7	**167 391**	**126.**	**110,6**	*33 777*
2013	237 267	109.	110,7	1 726	183.	40,5	**238 993**	**121.**	**109,3**	*235 541*
2013/I-IV	38 062	120.	-	404	185.	-	**38 466**	**133.**	**-**	*37 658*
2014/I-IV	43 730	125.	114,9	1 770	160.	438,1	**45 500**	**134.**	**118,3**	*41 960*
										v tis.
	Vývoz			**Dovoz**			**Obrat**			**Saldo**
USD	poř.	Index	**USD**	poř.	Index	**USD**	poř.	Index	**USD**	
1993	4 678	87.	-	1 302	80.	-	**5 980**	**90.**	-	*3 376*
1994	1 546	98.	33,0	2 594	110.	199,2	**4 140**	**82.**	**69,2**	*-1 048*
1995	2 517	86.	162,8	5 379	105.	207,4	**7 896**	**74.**	**190,7**	*-2 862*
1996	1 957	102.	77,8	4 253	107.	79,1	**6 210**	**82.**	**78,6**	*-2 296*
1997	656	105.	33,5	3 593	130.	84,5	**4 249**	**86.**	**68,4**	*-2 937*
1998	939	108.	143,1	3 671	121.	102,2	**4 610**	**86.**	**108,5**	*-2 732*
1999	1 401	100.	149,2	5 750	107.	156,6	**7 151**	**76.**	**155,1**	*-4 349*

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

2000	484	84.	34,5	10 093	139.	175,5	**10 577**	**66.**	**147,9**	*-9 609*
2001	569	137.	117,6	10 730	73.	106,3	**11 299**	**88.**	**106,8**	*-10 161*
2002	869	128.	152,7	19 706	61.	183,7	**20 575**	**76.**	**182,1**	*-18 837*
2003	1 170	119.	134,6	15 626	68.	79,3	**16 796**	**80.**	**81,6**	*-14 456*
2004	2 752	112.	235,2	19 358	73.	123,9	**22 110**	**83.**	**131,6**	*-16 606*
2005	3 480	116.	126,5	12 326	82.	63,7	**15 806**	**100.**	**71,5**	*-8 846*
2006	6 258	106.	179,8	20 076	70.	162,9	**26 334**	**88.**	**166,6**	*-13 818*
2007	2 466	125.	39,4	76 987	55.	383,5	**79 453**	**68.**	**301,7**	*-74 521*
2008	2 650	128.	107,5	22 456	75.	29,2	**25 106**	**100.**	**31,6**	*-19 806*
2009	7 203	113.	271,8	2 292	108.	10,2	**9 495**	**118.**	**37,8**	*4 911*
2010	7 969	111.	110,6	2 987	107.	130,3	**10 956**	**114.**	**115,4**	*4 982*
2011	3 989	126.	50,1	4 567	103.	152,9	**8 556**	**120.**	**78,1**	*- 578*
2012	5 136	123.	128,8	3 411	110.	74,7	**8 547**	**126.**	**99,9**	*1 725*
2013	12 127	109.	110,8	88	183.	40,6	**12 215**	**121.**	**109,4**	*12 039*
2013/I-IV	1 945	120.	-	21	185.	-	**1 966**	**133.**	**-**	*1 924*
2014/I-IV	2 187	125.	112,4	89	160.	423,8	**2 276**	**134.**	**115,8**	*2 098*

7.3. Komoditní struktura českého vývozu/dovozu

Zahraniční obchod s Uzbekistánem - statistika podle zboží (v tisících USD)

Rok	**2008**		**2009**		**2010**		**2011**		**2012**		**2013**	
Skupina zboží SITC (1)	**Vývoz**	**Dovoz**	**Vývoz**	**Dovoz**	**Vývoz**	**Dovoz**	**Vývoz**	**Dovoz**	**Vývoz**	**Dovoz**	**Vývoz**	**Dovoz**
0 Potraviny a živá zvířata	0	0	5 796	0	4 567	0	0	0	939		171	1
2 Suroviny bez paliv a surovin pro potravinářské účely	0	1773	0	648	0	1 170	0	2 910		2 391	15	1070

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

5 Chemikálie a příbuzné výrobky jinde nespecifikované	656	0	493	0	914	0	874	22	1156		1150	
6 Tržní výrobky tříděné podle druhu materiálu	30	21 139	65	1 595	605	1 763	926	1 619	1472	1006	1552	1004
7 Stroje a dopravní prostředky	1894	9	1 198	5	1 955	36	1 982	2	1318	7	3 267	26
8 Průmyslové spotřební zboží	193	11	21	8	58	20	267	23	204	35	481	48

Zdroj: ČSÚ, 2014

Obchodní vztahy mezi Českou republikou a Tádžikistánem se teprve rozvíjejí. I v dobách před rozpadem SSSR nebyla výměna zboží velká. V letech vnitřního konfliktu vzájemné vztahy neexistovaly vůbec. Začaly se rozvíjet teprve po akreditaci velvyslance České republiky v Uzbekistánu také pro Tádžikistán v r. 2001. Nicméně Tádžikistán je pro ČR zemí perspektivní a přitažlivou.

7.4. Perspektivní položky českého exportu (velikost trhu, podíl domácí výroby a dovozu)

V prvé řadě nutno konstatovat, že Tádžikistán není podle EGAP zemí pojistitelnou. To samozřejmě nevylučuje pojištění jednotlivých akcí. Proto případný exportér zboží nebo služeb musí počítat s komerčním rizikem, které ponese výlučně na svých bedrech.

Vzhledem ke stavu ekonomiky sice není Tádžikistán zemí vhodnou pro klasický model obchodu - (poptávka) - nabídka - kontrakt - dodávka - platba. To však neplatí bezvýjimečně. Velké možnosti jsou v tomto ohledu při výstavbě vodních elektráren (malých, středních i velkých). Zde je však nutná podpora státu. Nejde ani tak o podporu finanční, ale spíše organizační a morální. Velkým přínosem jsou, stejně jako v Uzbekistánu, návštěvy vysokého státní funkcionáře, alespoň na úrovni ministra.

V Tádžikistánu existují téměř neomezené možnost pro přímé podnikání v zemi. Je zde dostatek surovin, nevyužitých výrobních kapacit i velmi levné pracovní síly. Tádžikistán kromě hliníku prakticky nic nevyrábí, vše dováží, nakonec je to patrno i z komoditní strukutury našeho vývozu. V každém zpracovatelském odvětví lze rozvinout podnikatelskou činnost za velmi výhodných podmínek. Legislativa je poměrně jednoduchá a pro zahraničního podnikatele otevřená a jednodušší než v Uzbekistánu. Vláda při každé naší návštěvě v zemi přímo prosí o rozvoj podnikání, které zajistí práci pro obyvatele, zlepší zásobování trhu a bude-li část produkce navíc schopna vývozu, má takový podnik velké vnitřní možnosti a plnou podporu oficiálních míst. Navíc např. na rodíl od Uzbekistánu nevznikají problémy s převodem domácí měny na směnitelnou valutu.

Tádžická vláda má zájem zejména o vytvoření společných podniků na zpracování hliníku, bavlny, výrobu obalů, zpracování ovoce a zeleniny. Dále by chtěla vybudovat společné podniky na těžbu uhlí. Chce také elektrifikovat železnice. nejnověji se také objevily požadavky na dodávky zařízení na zpracování drahých kovů, drahokamů a polodrahokamů.

Tádžikistán je pro určité skupiny obyvatelstva i turisticky zajímavou destinací, zejména potom pro fanoušky myslivosti. Nemá ovšem vybudovánu potřebnou infrastrukturu. A o to jsou zážitky zajímavější.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

7.5. Firmy a joint-ventures ve vzájemném obchodu a v ostatních oblastech ekonomické spolupráce

Pozornost firem se oblasti rozvoje exportu z ČR soustřeďuje zejména na oblast energetiky, ty se ale přitom musí dokázat vypořádat se základním problémem financování vývozu, který představuje zajištění garance za exportní úvěry (viz dále kauza „Tadžikcement).

- **PathosEnergy, a.s. –** zatím vede úspěšná jednání s tádžickou stranou a na základě ujednání s Ministerstvem energetiky a průmyslu Tádžikistánu ze září 2013 již stačila připravit dva konkrétní projekty na rekonstrukci hydroelektrárny Varzobská a Perepadnaja, tyto projekty bude firma 2. až 8. února 2014 prezentovat v Dušanbe představitelům státní energetické společnosti AOCHK „Barki Točik".

- **VICTORIAPETROL, a.s.** – spolu s německou mateřskou společností Victoria Gruppe AG podniká od roku 2013 v obnovení těžby ropy na nalezištích v severní části Tádžikistánu, která byla z podstatné části vytěžena v době SSSR tehdy dostupnými technologiemi. Součástí projektu je i obnova a zprovoznění tamní rafinerie.

Vysoká zadluženost RT je hlavní příčinou dlouhodobě nespláceného dluhu podniku „Tadžikcement" vůči EGAP, a.s. z pojistné události za dřívější dodávku zařízení pro cementárnu českou společností Inekon Group. Současná výše dluhu s příslušenstvím činí cca 2,5 mil USD + náklady na výlohy z vyhrané arbitráže u soudu v Moskvě. EGAP, a.s. byla nucena přistoupit v r. 2013 k vymáhání dluhu soudní cestou. Za přispění MZV ČR se podařilo v r. 2014 přimět společnost „Tadžikcement" k obnovení jednání s EGAP, a.s. o dalším postupu vypořádání dluhu, která se uskutečnila za přispění premiéra RT K. Rasulzody.

7.6. Vyhodnocení poptávek v teritoriu po českém zboží, výrobní kooperaci

Kvalita a relativně dostupné ceny českého spotřebního zboží a některých strojírenských výrobků jsou dosud v podvědomí tádžické veřejnosti z dřívější doby. Jejich dodávky na současný tádžický trh však rozhodujícím způsobem limituje nízká koupěschopnost obyvatelstva i organizací. V obchodech převažuje levné asijské spotřební zboží především z Číny. To však nebude trvat věčně. V poslední době lze pozorovat, zejména v Dušanbe a Chudžentu, přítomnost zboží vyšší kvality.

I nadále není Tádžikistán schopen v současné době vlastními silami podstatně pokročit v dokončení již rozestavěných vodních elektráren a tím spíše výstavby nových, což představuje obchodní příležitost pro české dodavatele. Tádžikistán chce dále budovat zařízení na zpracování hliníku, který vyváží v nezpracovaném stavu, dále zařízení pro zpracovatelský průmysl. V nejnovější době poptává zařízení na zpracování drahých kovů, drahokamů a polodrahokamů. Tádžikistán dlouhodobě poptává technologické celky na zpracování bavlny. Pro investory jsou významné perspektivy povrchové i hlubinné těžby uhlí.

7.7. Zahraniční rozvojová spolupráce

Rozvojová spolupráce a humanitární pomoc ČR – Tádžikistán

Z rozpočtových prostředků ČR jsou hrazeny příspěvky na různé formy mezinárodní rozvojové spolupráce a pomoci, ze kterých profituje též Tádžikistán.

Například v rámci Českého svěřeneckého fondu UNDP byl v 1. pololetí roku 2013 vypsán tender „2013/08/RFP: Přenos české zkušenosti: Přístup do země a rozšíření ekonomických možností, Tádžikistán" (viz http://europeandcis.undp.org/tenders/540).

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

ČR se v Tádžikistánu prezentuje také v rámci programu CADAP a programu EU na podporu hraničního managementu (BOMCA).

MZV ČR zařadilo Tádžikistán v r. 2013 mezi potenciální příjemce humanitární pomoci ČR. Žádný projekt humanitární pomoci ani MLP ale v r. 2013 nebyl realizován.

V r. 2014 byla Ministerstvu zdravotnictví RT nabídnuta realizace projektu MLP č. TJ/14/MZV-1, který zahrnuje dodávku zdravotnické techniky v hodnotě 200,- tis. Kč pro ordinaci dětského lékaře v nemocnici města Chudžant v Sogdijské oblasti. Tádžické ministerstvo ale zatím nebylo schopno z důvodu interních tádžických předpisů podepsat smlouvu se ZÚ ČR o realizaci MLP tak, aby jej bylo možné uskutečnit ještě v r. 2014.

7.8. Vzájemná výměna v oblasti služeb

I nadále ČR ani Tádžikistán nevedou statistiku vzájemné výměny služeb.

7.9. Podmínky pro zaměstnávání občanů z ČR

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

8. Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu

Objektivní překážkou rozvoje vzájemného obchodu je skutečnost, že obě naše země jsou vnitrozemské a navíc mezi nimi neexistuje přímé letecné spojení. To znevýhodňuje náš vývot zboží běžné potřeby oproti vývozu sousedních zemí (např. Čína) nebo blízkým např. Irán. Na dovozy služeb a investičních celků nebo strojírenských komplexů by však zásadní vliv mít nemělo. Byrokratické překážky nepřesahují standardní úroveň.

8.1. Distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců, další faktory ovlivňující prodej

Obchodní sítě a prodejní kanály v evropském pojetí se v Tádžikistánu již tvoří. Je však vhodné vstupovat do kontaktů s nimi prostřednictvím nebo v součinnosti s Ministerstvem ekonomického rozvoje a obchodu Tádžikistánu nebo prostřednictvím Obchodní a průmyslové komory Tádžikistánu. Vyhnete se tak spoustě zbytečné práce. Pokud jde o práci místních zástupců, tak je třeba postupovat velice obezřetně, neboť úroveň místních obyvatel, myšleno z našeho pohledu, je diametrálně odlišná.

8.2. Podmínky zaměstnávání cizinců a místních sil

Místní zákonodárství je v otázce zaměstnání občanů Tádžikistánu i cizinců velmi liberální. Vedoucím obchodního zastoupení zahraniční firmy může být cizinec i občan Tádžikistánu. V podmínkách levné a relativně kvalifikované pracovní síly dávají mnohé zahraniční firmy přednost zaměstnávání místních odborníků, kteří jsou poměrně kvalitní.

Oficiálně lze zaměstnat místní síly na základě smlouvy, která je registrována na MZV (podobný postup jako v Uzbekistánu). Zaměstnanec může dostávat plat v somoni.

8.3. Podmínky pro zřízení kanceláře, reprezentace, společného podniku

Založení společného podniku

Registrace společného podniku (SP) klasickým způsobem trvá asi měsíc. Neexistují žádná omezení výše zahraničního podílu v SP, který může dosáhnout plných 100%. Registrace SP je však náročná a vyžaduje čas při vyjednávání s místními představiteli tádžické byrokracie.

SP musí být zaregistrováno Ministerstvem financí Tádžikistánu. Přitom jsou požadovány následující dokumenty:

- žádost podaná tádžickým partnerem,
- kopie zakládající listiny a dohody o budoucím SP ověřené místním notářem,
- potvrzení banky o solventnosti tádžického partnera,
- potvrzení o zaplacení registračního poplatku do Republikového devizového fondu.

Tyto dokumenty jsou zkontrolovány a ověřeny zvláštní komisí Ministerstva financí Tádžikistánu, která zasedá každé dva týdny. Na základě komisí vydaného certifikátu může SP otevřít bankovní účet.

SP musí být zaregistrován také Státním statistickým výborem Tádžikistánu. Přitom jsou vyžadovány následující dokumenty:

- certifikát Ministerstva financí Tádžikistánu,
- kopie zakládající smlouvy a dohody,
- potvrzení o zaplacení registračního poplatku.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

SP je rovněž povinen informovat místní regionální, oblastní nebo městské správní orgány oficiálním dopisem o své existenci a musí být zaregistrováno místními daňovými orgány.

Každý SP, jehož činnost předpokládá zahraniční ekonomickou aktivitu (např. export) musí být zaregistrováno Ministerstvem ekonomického rozvoje a obchodu (MEO) jako účastník vnější ekonomické činnosti. K tomu je třeba dodat následující dokumenty:

- žádost o registraci,
- kopii zakládající smlouvy a dohody,
- certifikát Státního statistického výboru,
- certifikát Ministerstva financí,
- tři kopie vyplněného registračního tiskopisu,
- potvrzení o zaplacení registračního poplatku do Republikového devizového fondu.

Zvláštní komise tohoto ministerstva poté prostuduje všechnu předloženou dokumentaci a po schválení může být subjekt zaregistrován a je mu vydána licence účastníka vnější ekonomické činnosti.

Založení kanceláře, reprezentace

K založení kanceláře, popř. representace zahraniční firmy musí být předloženy Ministerstvo ekonomického rozvoje a obchodu následující dokumenty:

- žádost, ve které je uveden účel založení kanceláře či reprezentace a popis firmy,
- kopie zakládající listiny v ruském jazyce, která musí být ověřena konzulátem TJ (nebo Ruské federace) v zemi, kde je firma zaregistrována,
- výpis z obchodního rejstříku země, kde je firma zaregistrována,
- garanční dopis banky firmy,
- potvrzení o zaplacení registračního poplatku do Republikového devizového fondu.

Zvláštní komise MEO prověří předložené dokumenty schvalovaného subjektu a následně vydá kanceláři nebo reprezentaci příslušnou licenci.

8.4. Požadavky na propagaci, marketing, reklamu (využití HSP)

8.5. Způsoby řešení obchodních sporů

Řešením obchodních sporů se zabývá Hospodářský soud Tádžické republiky, resp. jeho územní součásti. Spory také možno řešit prostřednictvím rozhodčího soudu, s čímž výslovně počítá zákon "o zahraničních investicích v Tádžikistánu". Praktické informace z této oblasti se však zatím nepodařilo získat.

8.6. Režim zadávání veřejných zakázek

Do r. 2004 prakticky neexistoval. Vzhledem k výskytu korupčních případů při rozhodování o dodavateli pro akce hrazené z centrálních prostředků zavedla vláda povinné vyjadřování k projektu i nabídkám od 5 institucí, mj. ministerstva ekonomiky a obchodu, ministerstva financí a Národní banky. Tyto orgány si pro svá vyjádření vyžadují od různých odborníků expertizy. Na některé vládou sledované dodávky (řádově 100 tis USD) byla koncem roku vyhlašována konkurzní řízení.

8.7. Problémy a rizika místního trhu

Kromě zeměpisných podmínek a značné vzdálenosti jsou problémy místního trhu způsobeny celkovou ekonomickou krizí země po skončení vnitřního konfliktu. Zeměpisná izolovanost, zničená ekonomika a

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

zejména nedostatek peněz staví překážky rozvoji obchodu Tádžikistánu nejen s vyspělými zeměmi, ale i s jeho nejbližšími sousedy.

Stejně jako v ostatních středoasijských zemích hrají významnou roli osobní vztahy. Tzv. čistý business prakticky provádět nelze. Dále je nutná trpělivost při jednáních. Nelze rozhodně počítat s tím, že obchod bude uzavřen během několika dní nebo týdnů.

Tádžické bankovnictví se již dostatečně rozvinulo, rozhodně mnohem více než uzbecké, takže možno počítat s převody peněz během několika dnů maximálně týdnů.

Vlivem velké zahraniční úvěrové zátěže uvalil MMF moratorium na další vydávání vládních záruk na nové úvěry či na dlouhodobé a velké investiční dodávky. Dodavatelé se tak musí spokojit s garancí komerčních bank nebo hledat záruky plateb jinými způsoby. Vláda se proto snaží zahraniční zadluženost podstatně a v předstihu snížit.

8.8. Problematika ochrany duševního vlastnictví

Tádžikistán v oblasti ochrany duševního vlastnictví přijal řadu zákonů, které odpovídají světovým standardům. Kromě kromě Ústavy, občanského zákoníku a mezinárodních smluv přijal Tádžikistán speciální předpisy upravující tuto problematiku. Těmi jsou zákony "o vynálezech", "o průmyslových vzorech" a "o ochranných známkách".

Podle zákona "o vynálezech" a zákona "o průmyslových vzorech" se zřizuje Patetní úřad, kterému je svěřena právní ochrana vynálezů a průmyslových vzorů. V rámci tohoto úřadu se vytváří Apelační rada, která je prvoinstančním orgánem pro řešení sporů, které vyplývají z vynálezů a průmyslových vzorů. Rozhodnutí tohoto orgánu lze napadnout u soudu do 6 měsíců od vydání rozhodnutí. Zákon též zřizuje institut patentových zástupců, jejichž prostřednictvím jedná žadatel s Patentovým úřadem. Zastoupení patentovým zástupcem je obligatorní.

Problematika ochranných známek je svěřena zákonem "O ochranných známkách" Státní službě na ochranu vynálezů a registraci ochranných známek. V rámci této služby je zřízena Apelační rada patentové expertízy při Státní službě na ochranu vynálezů a registraci ochranných známek. Pokud nedojde k registraci ochranné známky, může se žadatel obrátit ve lhůtě tří měsíců na zmíněnou Apelační radu. Její rozhodnutí je možno napadnout stejně jako u vynálezů a průmyslových vzorů do 6 měsíců od vydání rozhodnutí u soudu.

8.9. Obvyklé platební podmínky, platební morálka

Splátky dodávek v rámci investičních projektů se státní garancí nebo alespoň vládou sledovaných se provádějí podle dohodnutého platebního režimu a problémy se většinou nevyskytují. V ostatních případech mohou vzniknout problémy s dodržováním plateb, ale výhradně z důvodů vzniklých na straně dlužníka. Tádžické banky se v tomto v tomto směru chovají naprosto standardně.

Pokud neexistují vládní záruky úhrady ceny dodávky, nutno postupovat velice obezřetně podle podmínek jednotlivého případu (akontace, úhrada kupní ceny předem apod). Opět se doporučuje konzultace s obchodní a průmyslovou komorou nebo Ministerstvem ekonomického rozvoje a obchodu.

8.10. Významné veletrhy a výstavy v teritoriu

V Dušanbe, ale i v jiných městech lze nalézt vhodné prostory pro rozsáhlou výstavu jakéhokoliv zaměření. Ovšem pravidelný režím výstav, jako např. v Uzbekistánu zde zaveden není. Nicméně jednotlivé státy pořádají své národní výstavy, některé dokonce ve velkém rozsahu.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

9. Investiční klima

Z hlediska investičního je Tádžikistán velice zajímavou zemí, jejíž čas teprve přijde.

9.1. Podmínky vstupu zahraničního kapitálu (omezení, pobídky pro investory)

Tádžická vláda doslova prosí o zahraniční investice a snaží se nabízet výhodné podmínky všem, kdo jsou ochotni přijmout netradiční formy obchodování a investování, zahrnující určitou dávku rizika. Tomu přizpůsobila i legislativu, která podporuje investice. Drobnou vadou na kráse je však stoupající daňové zatížení. Není to však nic dramatického.

Základním legislativním aktem je „zákon o zahraničních investicích v Tádžikistánu". Podniky, na jejichž základním jmění se zahraniční investor podílí aspoň 30 %, mohou bez omezení exportovat svoji produkci. Majetek, který je dovážen jako vklad do základního jmění zakládané firmy, je osvobozen od cla. Firmy se zahraničním kapitálem nemohou být znárodněny, jak výslovně stanoví čl. 8 tohoto zákona. Dále se jim v článku 10 tohoto zákona zaručuje možnost vyvézt zisk a konvertovat domácí měnu na zahraniční valutu Při případném zabavení majetku firmy (vyvlastnění) bude vyplacena kompenzace ve volně směnitelné měně, kterou lze vyvézt ze země. Legislativní podmínky platné při zakládání podniku se zahraničním kapitálem platí i po 10 následujících let jeho fungování, i kdyby následně přijatá legislativa podmínky pro fungování firmy se zahraničním kapitálem zhoršovala.

Jak je výše uvedeno, zahraniční investice nepodléhají znárodnění, jak stanoví čl. 8 zákona o zahraničních investicích v Tádžikistánu. Kromě toho podle článku 10 tohoto zákona se zaručuje zahraničním investorům vývoz zisku a konverze národní měny na zahraniční valutu. Daleko podstatnější je ovšem fakt, že právní úprava není, alespoň ne v tomto směru, degenerována různými instrukcemi a pokyny, které by měnily její smysl, jako je tomu v některých sousedních zemích a legislativa je předvídatelná. Zvýšená jistota investora spočívá i v tom, že lze zcizovat i pozemky.

Podíl zahraničního investora na základním kapitálu společného podniku není omezen.

Firmy se zahraničním kapitálem, zabývající se materiální výrobou (ovšem kromě těch, které zpracovávají dovezené zdroje), jsou osvobozeny od placení daně ze zisku na dobu určenou podle výše vloženého zahraničního kapitálu:

- od 50 tis. do 500 tis. USD na prvé dva roky,
- od 500 tis. do 2 mil. USD na prvé tři roky,
- od 2 mil. do 5 mil. USD, na prvé čtyři roky,
- od 5 mil. USD výše, na prvých pět let.

Na území republiky mohou zahraniční investoři zakládat výrobní podniky se 100% zahraničním podílem, tj. bez účasti tádžické strany. Tádžikistán podepsal Washingtonskou konvenci pro urovnávání investičních sporů, na jejímž základě vzniklo Mezinárodní centrum pro urovnávání investičních sporů. Pojišťováním investic se zabývá státní společnost „Tadžikinvest", založená při vládě TJ. Tato organizace je rovněž agenturou zplnomocněnou vládou TJ pro získávání zahraničních investic, vyhledávání úvěrů mezinárodních finančních institucí a spravování trhu cenných papírů.

Hlavním úkolem „Tadžikinvestu" je realizace vládní politiky pro příliv zahraničních investic do prioritních odvětví ekonomiky země a jejich ochrana pojištěním. V oblasti pojištění spolupracuje tádžická vláda s britskou pojišťovací společností „Aon Group Limited".

Tádžikistán zřídil 4 tzv. svobodné ekonomické zóny (Free economic zones – FEZ). Jedná se o „Soghd" v Khujandu v regionu Soghd, „Pyanj" v oblasti Qumsangir, „Danggara" v oblasti Danghara v regionu Khatlon a „Ishkoshim" in Gorno-Badakhshan autonomní oblasti.

S cílem přilákat domácí i zahraniční investice a vytvářet nové trvalé pracovní příležitosti bylo celkem 18 společnostem uděleno osvědčení o tom, že jsou subjektem volných ekonomických zón, z toho 14 společností je registrovaných ve svbodné ekonomické zóně "Sohgd", 3 jsou společnosti registrované

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

v FEZ Pyanj 'a 1 společnost je zapsána v FEZ "Dangara", Objem vyhlášených kapitálových investic registrovaných firem v investičních projektech činí více než 48 milionů dolarů.

Celkové náklady na portfolio investičních projektů realizovaných na území republiky směřující k přilákání zahraničních investic v první polovině roku 2011 činilo více než $ 1,7 miliardy dolarů. (zdroj: http://medt.tj/public/userfiles/eng.pdf)

Významné pobídky pro zahraniční investory upravuje zákon :o koncesích", který umožňuje přenechat do užívání zahraničnímu investorovi mj. půdu s právem těžit nerosty, vody a jiné přírodní zdroje. Koncese může udělovat vláda, zmocněný orgán státní správy a místní orgány státní správy. Koncese se udělují zpravidla na základě výběrového řízení nebo aukce. Koncese se mohou udělovat na dobu maximálně 50 let, v případě dobývání nerostů na dobu do 99 let.

9.2. Přímé zahraniční investice v teritoriu (odvětvová a teritoriální struktura)

9.3. České investice v teritoriu

9.4. Nejperspektivnější odvětví pro investice, privatizační a rozvojové projekty

Koordinace investiční činnosti je prováděna Ministerstvem ekonomiky a obchodu Tádžické republiky. Ministerstvo čtvrtletně vydává Příručku investora, v níž jsou uvedeny aktuální nabídky investičních projektů pro zahraniční investory. Od zahraničního investora se jako možná forma spolupráce očekává zakoupení podílu ve firmách (až 100 %), založení společného podniku, vložení investic, poskytnutí úvěru. Kromě toho vypracovává ministerstvo seznam projektů, které se mají realizovat v rámci jeho působnosti.

V následujících odvětvích ekonomiky má Tádžikistán eminentní zájem o investice. Jedná se o:

1/ těžba nerostů
a/ těžba zlata v Zaravšánském údolí na severu země, zásoby zlata se zde odhadují na cca 430 tun
b/ těžba stříbra ve Bol´šom Konimansure, v Sogdijské oblasti. Jde o druhé největší naleziště stříbra na světě. Zásoby se odhadují na 7 500 tun.
c/ těžba anitomonu. Tádžikistán má největší zásoby antimonu na světě.
d/ těžba vzácných a barevných kovů v Sogdijské oblasti, kde je více než 214 nalezišť drahých a barevných kovů. Unikátním ložiskem podle poměru obsahu zlata, stříbra, olova, zinku a antimonu je naleziště Učkado. Zde se nacházejí kovy v hodnotě více než 10 miliard USD. Takové ložisko nemá ve světě obdoby.
e/ těžba stavebních materiálů, mramoru, žuly, čediče, vápence atd. na severu Tádžikistánu
f/ těžba uhlí. Dvě ložiska kamenného uhlí Kšut - Zaoránské a Fan-Jagobské obsahují zásoby na zhruba 200 let.
g/ těžba wolframu ve středním Tádžikistánu v nalezišti Majchura, asi 95 km od Dušanbe. Umožňuje zpracování až 150 000 tun rudy za rok.
i/ těžba vzácného kovu stroncia, který se nachází v nalezištích v Chotlanské oblasti ve 4 nalezištích, zde by bylo možno dobývat 180 000 tun rudy za rok.
j/ těžba olova a zinku. Tyto kovy se nacházejí v Baldžvuánském nalezišti, kde se zásoby odhadují na 1,2 milionu tun každého kovu.
k/ těžba zlata, stříbra, mědi, wolframu, slídy a polodrahokamů v Hornobachšánské oblasti.

2/ energetika
Tádžikistán potřebuje investice do elektroenergetiky, zejména hydroenegetiky.

3/ ropně-plynárenský komplex
a/ nejperspektivnějším zdrojem v současné době se jeví naleziště ropy na plošině Východní Supetau v severním Tádžikistánu s předpokládanými zásobami ropy 20,5 milionů tun. Současně se zde nachází ložisko zemního plynu s odhadovanými zásobami 14,3 miliard metrů krychlových.
b/ plošina Rengan v jihozápadním Tádžikistánu s předpokládanými zásobami zemního plynu 50 miliard metrů krychlových

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

c/ plošina Kašakum v jihozápadním Tádžikistánu s předpokládanými zásobami ropy 4,9 milionů tun
d/ plošina Východní Olimtoj v jihozápadním Tádžikistánu s předpokládanými zásobami ropy 3,9 milionů tun
e/ plošina Jalgiskak v jihozápadním Tádžikistánu s předpokládanými zásobami plynu 20 miliard metrů krychlových
f/ plošina Sargazon v jihozápadním Tádžikistánu se zásobami plynu odhadovanými na 30 miliard metrů krychlových

4/ zemědělství
Tádžikistán klade důraz na následující zemědělská odvětví: bavlnářství, pěstování zeleniny, živočišnou výrobu, včelařství, zpracování zeleniny, ovoce, vlny a surových kůží. Ke všem těmto oborům hledá Tádžikistán investory, včetně investic do obalových technologií.

9.5. Rizika investování v teritoriu

Politická situace v Tádžikistánu je plně stabilizována. Takže žádná politická rizika zahraničním investicím nehrozí. Určitý prvek nejistoty představují neurovnané vztahy s Uzbekistánem.

V současnosti nehrozí Tádžikistánu, alespoň ne bezprostředně přírodní katastrofy jako tajfuny, ničivá zemětřesení, rozsáhlé povodně a sucha. Tádžikistán má ovšem problémy s elektrickou energií, která se vypíná i v hlavním městě Dušanbe a s tím je třeba počítat.

Takže zásadně možno konstatovat, že v Tádžikistánu v současné době hrozí pouze komerční rizika, ale tomu se nevyhnete nikde na světě. Jde pouze o míru takového rizika. Ale i ta sice pomalu ale jistě v Tádžikistánu klesá.

Kromě toho třeba počítat se slabě rozvinutou infrastrukturou a jazykovou bariérou. Na venkově totiž značná část obyvatelstva neovládá ani ruštinu. Ne že by se odmítali učit, ale prostě nebyl dostatek učitelů, kteří by byli ochotni působit na zaostalém venkově. Výjimkou je oblast Pamíru, kde díky izolaci lze přijímat pouze satelitní televizní vysílání, takže díky ruským programům zde většina osob rusky alespoň rozumí.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

10. Očekávaný vývoj v teritoriu

Tádžikistán je zemí poměrně odlehlou od ostatního světa. Jeho prvotní význam spočívá v tom, že sousedí s Afghánistánem, z jehož území se pašují drogy právě přes Tádžikistán do Ruska a odtud dále do Evropy. Drogový business navíc podporuje fakt, že Tádžici tvoří silnou menšinu na afghánské straně řeky Pjandž a jsou spojeni jazykově, kulturně a hlavně příbuzensky s místními Tádžiky. V důsledku toho se Tádžikistán dostal do pozornosti mezinárodního společenství. To má za následek, že je mu v boji s drogami poskytována soustavná pomoc ze strany EU, jejích jednotlivých členů, ale i dalších zemí jako Rusko, USA, Turecko, Írán apod..

10.1. Významné události v následujícím roce a jejich dopady na ekonomickou sféru země

Tádžikistánu ekonomická situace je vzhledem k nerovnoměrnému provádění strukturálních reforem, korupci, sezónním nedostatkům elektřiny a vnější zadluženosti stále křehká. Produkce elektrické energie se zvýšila po dokončení vodní přehrady Sangtuda-1, která byla dokončena v roce 2009 s ruskou investicí. Menší Sangtuda-2, postavená s íránskou investicí, začala fungovat v roce 2011.Vláda Tádžikistánu upíná velké naděje k masivní přehradě Roghun, která, pokud vše dopadne podle tádžických plánů, bude nejvyšší přehradou na světě a výrazně navýší produkci elektrické energie. Světová banka se dohodla na financování technické, ekonomické, sociální a environmentální studie proveditelnosti pro přehradu, která by měla být dokončena v roce 2012.

10.2. Trendy, vstup země do mezinárodních uskupení, přijetí nových zákonů, daní apod.

Lze předpokládat aktivní činnost Tádžikistánu v rámci jeho členství ve stávajících mezinárodních uskupeních, především v EAES, ŠOS, SNG a v rámci programu PFP. Tádžikistán se snaží přiblížit se členství ve WTO, bylo však dosud uskutečněno jen 1. kolo jednání.

Vstup země do nových mezinárodních organizací se nepředpokládá.

Očekává se další zdokonalování zákonů, upravujících jak ekonomickou, tak i společenskou oblast života. Významné bylo zrušení omezení pro vstup zahraničního kapitálu do bankovnictví Uzbekistánu. Dále bylo důležitým krokem zjednodušení daňové soustavy. V neposlední řadě je třeba zmínit vznik konkurenčního prostředí v oblasti pojišťovnictví, kde již nepůsobí státní monopol. Vláda pokračovala v boji proti chudobě obyvatel za pomoci MMF.

10.3. Nové možnosti pro český export či jinou ekonomickou spolupráci s ČR

Po občanské válce v Tádžikistánu a přerušení vzájemných styků by české firmy, které dříve dodávaly do tohoto teritoria, měly především obnovit své dřívější kontakty. V zemi je nedostatek prakticky všeho, nízká koupěschopnost obyvatelstva se přece jen o něco zvýšila. Proto se nyní v obchodech vyskytuje relativně levné spotřební zboží asijské provenience.

Výrobní firmy, které by mohly být potenciálním odběratelem technologie nebo komponentů pro potřeby výroby jsou bez finančních zdrojů. Proto zahraniční firmy investují do výrob (např. Švýcaři a Korejci do bavlnářství), které garantují vrácení vložených peněz lépe než vládní garance. Ministerstvo ekonomiky a obchodu Tádžikistánu vydává čtvrtletně aktualizované publikace s konkrétními investičními možnostmi pro zahraniční investory. Je nutno investovat do uzavřených výrobních cyklů popř. najít takové závody, pro jejichž výrobky dokáže zahraniční investor najít uplatnění a využít levné pracovní síly. Prezident Rachmon uložil vládě nalézt výrobní programy, které by využily místní suroviny a dovedly je do finálního výrobku. Zejména jde o zpracování hliníku, který se vyváží jako surovina, dále bavlny a kůží. Bez významu není ani zpracování ovoce a zeleniny, zejména chybí obaly.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)

Je nadějné se pokusit o dodávky do infrastruktury hlavního města Dušanbe, která je placena ze státního rozpočtu. K tomu je třeba najít cestu do struktur blízkých primátorovi Dušanbe, druhé osoby v zemi z hlediska vlivu a pravomocí, který přímo rozhoduje o investiční politice města.

Investovat pouze do výroby pro místní trh je riziko vzhledem k jeho velikosti a malé absorpční schopnosti, ale jeho míra se se zlepšující hospodářskou situací snižuje.

© Zastupitelský úřad Taškent (Uzbekistán)